

АВАНГАРД

ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІ

А В А Н Г А Р Д VANGUARD

журнал для молоді.
Офіційний пресовий орган
Центральної Управи
Спілки Української Молоді.
Виходить щоквартально.

quarterly
Official organ of
The Central Committee,
The Ukrainian Youth Association
(in exile).

Редакційна Колегія: мгр. ГАНОВСЬКИЙ Є., ДЕРЕМЕНДА Я.,
мгр. КОВАЛЬ О., КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ І. (головний редактор),
мгр. МИКУЛА В., проф. САГАН З., мгр. СТЕБЕЛЬСЬКИЙ Б.

Редакційне листування і матеріали надсилати на адресу:
»Авангард«, 49, Linden Gardens, Notting Hill Gate, London, W.2.,
England

Адреса Адміністрації: "Avantgard," 72 Bld Charlemagne,
Bruxelles IV., Belgique

АДРЕСИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ І КРАЄВИХ УПРАВ СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ та представників »Авангарду«:

Union de la Jeunesse Ukrainienne
(Центр. і Краєва Управи)
72, Bld. Charlemagne,
Bruxelles IV., Belgique.

Ukrainischer Jugendverein,
Zeppelin Str. 67,
München 8,
Germany

Ukrainian American Youth
Association, Inc.,
P.O. Box 211, Cooper Station,
New York 3, N.Y.
U.S.A.

Union des Ukrainiens
(Section de la Jeunesse),
26 rue de Montholon,
Paris 9e, France.

Ukrainian Youth Association,
140 Bathurst Street,
Toronto, Ont.,
Canada.

Mr. A. Halimurka (SUM),
Lager Parsch, Bar. 9, Z. 23.,
Salzburg,
Austria

Ukrainian Youth Association,
49 Linden Gardens,
Notting Hill Gate,
London, W.2., Gr. Britain.

SUM
Calle-Ukrainiana No. 9,
Caracas Catia, Alta-Vista,
Venezuela

Ціна цього примірника: ЗДА і Канада — 50 ц., Британія — 3 ш.,
Австралія — 5 ш., Франція — 200 ф. фр., Бельгія — 20 б. фр.,
Німеччина — 1.30 н.м. В інших країнах — рівновартість 50 ам. ц.

АВАНґАРД

ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІ

(Наука, знання, література,
суспільно-політична думка)

ІЗ ЗМІСТУ:

Від Редакції	2
О. Коваль: Нам потріб- но діл!	2
А. М'ястківський: По стерні навчали нас ходити	6
Б. Стебельський: До ідейно-програмових засад Юнацтва СУМ-у 7 — Простанови VI Кон- гресу СУМ-у	13
А. Патрус-Карпатський: Знайомий	15
О. П.: Нариси з історії філософії	16
В. О-ів: Атомна енергія 22	
З. Витязь: Анна Яро- славна, Королева Франції	27
Г. В.: Вбогий хлопчина і мрія про Трою 34 — Привітання від Кон- гресу	40
Д. Бучинський: він був живим прикладом для молоді	41
Ц. Цвірка: Соловейко 44	
Д. Бучинський: Анто- логія української поезії	47
От. Б. Курілас: Гол- ляндська гравюра 49	
І. К-ий: На VI Конгре- сі СУМ-у	51
— Творимо фонд гос- подарської розбудови 54	
С. Вусатий: Працюємо (гумореска)	57
Б. Прудіус: Досягнен- ня легкоатлетів на Україні	59

ВІД РЕДАКЦІЇ

Після майже однорічної перерви, що сталася внаслідок різноманітних перешкод технічного значення (зміна редакції, адміністрації та місця друкування), як також із-за фінансового стану, в якому перебувало в останніх часах видавництво ЦК СУМ-у, появляється чергове число «Авангарду».

Як пресовий орган Центральної Управи Спілки Української Молоді на чужині, журнал «Авангард» має перед собою великі завдання і відповідальні обов'язки супроти нашої молодечої організації та її національно-виховної системи. Крім звичайного зв'язкового із завданням єднати членів СУМ-у, що розселилися силою непригожих нашому національному життю обставин в різних закутках світу, в одну духову спільноту, «Авангард» повинен стати засобом для обговорення і кристалізації наших внутрішніх організаційних і виховних проблем, як також анналами нашого життя і діяльності на чужині, які матимуть неопічне значення для майбутнього дослідника.

Редакція журналу «Авангард» свідомо того, що без зацікавлення з боку членів СУМ-у своїм центральним пресовим органом вона зможе своє завдання виконати тільки в якійсь частині. Тому вже на початках своєї відповідальної праці ми звертаємось до всіх членів СУМ-у з проською всебічно допомагати нам. Між членами нашої Спілки є багато друзів, які можуть співпрацювати постійно в одному з багатьох відділів «Авангарду» — в відділі СУМ-івської проблематики, в відділі науки і знання, літературному відділі, спорту та інтелектуальних розваг, хроніки і документації тощо. Чим більше співробітників, тим краще, бо не лише журнал буде цікавішим і почитнішим, а й ширше коло не лише журналу буде цікавішим, а й ширше коло членів СУМ-у буде залучене до журналістичної і публіцистичної праці.

В другу чергу, звертаємось з проською про матеріальну допомогу журналові. Хоча останній Конгрес СУМ-у окремою точкою постанов наголосив потребу видавання «Авангарду», а цим самим зобов'язав кожного члена СУМ-у купувати і читати його, то все ж ми вважаємо своїм обов'язком пригадати це читачам. Досвід з минулих років показує, що багато клітин СУМ-у і поодинокі члени забувають про зобов'язуючі всіх постанови та нехтують ними, через що терпить вся наша праця, бо ми не можемо виконувати намальованих планів.

Тому що нашим завданням є поширювати наші ідеї також на позаспількову молодь і взагалі українське суспільство, нам потрібно налагодити ширше і справне розповсюдження журналу. Це ми можемо робити через клітини СУМ-у і наших сумлінних і жертвених представників, яких тут закликаємо і просимо продовжувати виконання своїх обов'язків із ще більшою наполегливістю.

Якщо кожний із нас, членів Спілки Української Молоді, виконуватиме доручене йому завдання на відповідному щаблі нашої організаційної гієрархії, то це буде найкращою запорукою, що ми виконаємо наш обов'язок супроти вимог нашої Спілки і супроти нашої національно-визвольної справи та нашої поневоленої і очікуваної нашої допомоги Батьківщини-України.

НАМ ПОТРІБНО ДІЛ!

О. Коваль

Голова ЦК СУМ-у

Живемо в дуже важливих часах, коли йде велетенський змаг на життя і смерть між двома системами суспільного ладу, між двома ідеологічно-світоглядowymi таборами і між двома технічно-мілітарними потугами, котрі навипередки підготовляються до кінцевого вирішного зудару. Визначити місце українського народу по тій чи іншій стороні не важко. Його місце зумовлене історичними, географічними і культурно-світоглядowymi елементами, які мають свою тисячелітню традицію і залягли в глибших шарах української душі. Ця, власне, українська духовість виявилася сильнішою від намагань озвірілого жорстокістю північного садиста і шляхетнішою від тих, хто чваниться наявністю в своїх жилах блакитної крові, чи виключністю власности ідей братерства, рівности і свободи, як найвищих духових вартостей людства.

Перед тією незримою силою українського духу, що казала горстці українських повстанців вести збройну боротьбу аж до кінця, або 500 українкам з Кінгіру іти на ворожі танки, або церковній Ієрархії, мимо солодких обіцянок почестей і вигод, в жахливих умовах Сибіру не здаватися на пропозиції служіння дияволу, мусить поступитися і найзапекліший ворог. Сила духу має ту властивість, що вона по фізичній смерті одних носіїв передається ще збільшена новим її носіям. Зокрема молодь, що є спадкоємцем і продовжувачем життя свого народу, здатна відчувати і перейнятися великими ідеями минулого й сучасного свого народу і, реалізуючи ці ідеї, забезпечити його майбутнє. Вона, та молодь, має створювати також нові духові цінності, доповнюючи духову скарбницю свого народу новими здобутками.

Молодь на еміграції не позбавлена тих властивостей, що їх має молодь на рідних землях. Різниця є тільки в життєвих обставинах, які з одного боку своїми можливостями створюють кращі перспективи для свobodного вияву сил у молоді на еміграції, а з другого — через чуже оточення — впливають на притуплення вроджених і винесених з дому національних первнів, що дають місце виховним процесам по формі даного чужого середовища. Та сила духу, про яку була мова вище, і яка проявляється в умовах поневолення і передається все новим поколінням, тут в умовах еміграції дуже часто не доходить до свідомості і почуттів, пройнятої чужими ідеалами молоді. Щоб українська молодь на еміграції була справжнім пересемником стремління і боротьби українського народу за свою мету, та молодь **мусить пережити** минуле й сучасне свого народу, як пережила це генерація старшої молоді, чи старшого громадянства. Кажемо пережити, а не навчитись, бо між цими двома чинностями з виховного погляду є суттєва різниця. Тоді коли пережите зв'язує людину глибоким почуттям любови, ненависти, страху, відваги і т. п., то вивчене залишає тільки слід у свідомості без глибших наслідків.

Виховні чинники для нашої молоді: родина, церква, школа і виховна організація **мусять створити сильне виховне середовище**, в якому паралельно до чужого середовища, формуватиметься духовість української дитини. Якщо ми, як суспільство, не хочемо втратити для нас і майбутнього нашого народу виростаючої тут молоді, наше виховне середовище **мусить бути дійсно сильне**. Це середовище і його сила дії **мусить дорівнювати, а радше перевищувати** силу чужого середовища. Виховні процеси формуються найбільше з переживань і тому треба подбати, щоб ті переживання були сильніші в нашому виховному середовищі, ніж у чужому.

Молоді імпонують великі речі, великі чини. Їхня душа спражена чогось небуденного, чогось великого. Тому завданням українського виховного середовища є дати це велике, дати українську національну ідею, ідею свободи для свого і інших поневолених народів, ідею правди і справедливості, ідею людини, як твору Божого. Всі ці ідеї відповідно до віку дитини **мусять прибирати різні форми**; від казки, гри, через історичні оповідання, театр, кіно, телевізію, радіо, літературу, аж до живих прикладів.

Зокрема важливими моментами, а то й вирішальними для молоді переходового віку є **живі приклади**. З казкового чи повістєвого героя молода людина переходового віку перекидається на реального героя сучасності і шукає опертя свого світогляду на

фактах і прикладах живих в сучасному людей. Тому живий приклад є незвичайно потрібний для завершення повного виховного етапу молоді людини. Що допоможе говорити про відвагу, чи про мужність, чи про всяку іншу чесноту дозріваючій молодій людині, коли вона довкруги себе бачить духову кволість, підлість, аморальність і т. п.? Як молода людина може полюбити своє рідне, коли воно в порівнянні з чужим не видержує критики, коли замість високої мистецької вартости в музиці, в пісні, в танку, в звичаях, в особистій поведінці своїх людей вона бачить низький рівень, коли замість своїх сильних інституцій, бібліотек, видавництв, театрів, розвинutih господарських підприємств, вона бачить недорозвинені мізерні установи? Можемо бути певні, що цей наш багаж молодій людині не заімпонує. Дарма покликуватись на нашу специфічну ситуацію, на наші браки, спричинені еміграцією; враження молоді людини буде негативне і в почутті комплексу меншевартости вона втікатиме в чуже середовище. Нам до того допустити не вільно, якщо ми не хочемо залишитись з закидом, що ми не використали всіх можливих засобів для рятування нашого молодого покоління.

Для українських молодечих організацій, а в тому числі і зокрема для Спілки Української Молоді завдання стоїть в такій площині, що старші члени організації мають бути взором, прикладом до наслідування тим, що підростають. Цей приклад мусить проявлятися в поживленій громадській активності всіх членів, що при тому всьому повинні характеризуватись великою жертовністю, глибокими чеснотами і посвятою в реалізуванні гасла: Бог і Україна. Ніщо ж бо так як діла, як чин, не впливає формуючо на молодь. Ті наші діла, наша активна постава мусять впливати з нашої загальної національної ідеї, яка мов бистра течія має промочувати собі шлях серед берегів свого і чужого оточення.

В нас не сміє бути місця на нарікання про брак виховників. Вони, як добровольці на фронт, мусять проходити підготовку і йти в бій за здобування позицій в душах і серцях молоді. Ті, що до безпосередньої виховної праці не підходять, мають дати також місце для живого прикладу до наслідування. Зміцнюванням існуючих культурних, наукових, громадсько-суспільних і політичних установ та організацій можна значно скріпити наше власне виховне середовище.

Зокрема дуже важливою ролею для членів молодечої організації є подбати про сильну матеріальну базу для виховної праці серед dorостаючої молоді, шляхом організування доходивих підпри-

емств. Ця справа має подвійний, дуже важливий аспект: допоміжна база для вдержання педагогічних інститутів, ведення вишкільних курсів, видавання фахової літератури і організації вакаційних осель та таборів, і з другого боку, — при допомозі розвинених господарських підприємств впливати на самопочуття тієї молоді, що своє суспільство не гірше від чужого організоване також під господарським оглядом. Як наслідок — матимемо молоде покоління, що піде в наші сліди і продовжуватиме нашу працю, прямуючи до здійснення нашого національного ідеалу. Коли ж ми, наше покоління старшої молоді, не допильнуємо цієї справи, то можемо бути певні, що ступати в наші сліди за деякий час не буде кому. Тому нам треба багато діл! Нам треба діл кожного нашого члена, кожного прихильника нашої молоді, цілого суспільства. Нам треба діл, що випливають з нашої програми, з наших національних і виховних завдань і спрямованих на досягнення нашої загально-національної мети, при вирішальному ударі, що гряде.

Андрій М'ЯСТКІВСЬКИЙ

* *
*

По стерні навчали нас ходити,
В темних хащах прокладати шлях,
Щоб ноги на терня не пробити
Ні в полях широких, ні в лісах.
Хоч бувало важко, та навчилися —
Стернями, камінням, по ріллі...
І не даром нам дороги снились,
Що вели кудись на край землі.
Вийшли ми орати перелоги
І свопи в'язати золоті.
Та й тепер не всі легкі дороги —
Колючки бувають на путі.
Добре, що не зніжені ми дові,
Не пухкі зманіжені синки:
Коли треба — топирці в долоні,
Буде треба — візьмемо штики.
Нас навчили проти вітру мчати
І не мерзнуть в сніговій імлі.
Добре нам серцями відчувати,
Що живем не даром на землі.
Може, трохи грубі ми і строги,
Але так нам треба у житті,
Бо не всі накочені дороги, —
Колючки бувають на путі.

ДО ІДЕЙНО-ПРОГРАМОВИХ ЗАСАД ЮНАЦТВА СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ (Ю. СУМ)

Богдан Стебельський

Керівник справ Юнацтва ЦУ СУМ-у

В дусі програми Спілки Української Молоді, прийнятої за ідейну основу нашої організації на I-му Конгресі, та постанов винесених на 2, 3, 4 і 5-му Конгресах, визначуємо для Юнацтва СУМ такі програмові засади й ідеологічні бази:

Юнацтво Спілки Української Молоді (скорочено: ЮСУМ) — є організаційно-автономною, а ідейно тією ж самою організацією української дітвори і dorостаючої молоді, що і Спілка Української Молоді для старшої молоді, яка є позапартійною, але глибоко ідейною, національно-соборницькою організацією української молоді, що ставлячи собі завдання відновити славні традиції одноіменної Спілки, ліквідованої антинародним окупаційним режимом на Україні, об'єднує і виховує в своїх рядах молодь, яка згідно з правилами, може вступати до СУМ-у (з програми СУМ-у). Юнацтво СУМ-у, подібно як і сама Спілка, виникло з невідкличних потреб нації на сьогоднішньому етапі — виховати відданих синів української нації, борців за визволення українського народу на всіх відтинках та в аспекті майбутнього, виховати творців і будівників Української Соборної й Суверенної Держави. Національне й патріотичне виховання Юнацтва СУМ-у відбувається під кутом ідеалу борця, творця і будівника Української Держави.

Кладучи в основу життя одиниці, національних спільнот і людства — духові вартості, зокрема стверджуючи їх, як органічну притаманність українського народу на протязі всієї його історії, вважається вихідною базою у вихованні українського юнацтва — ідеалізм, як ідеологічну підбудову української молоді. В зв'язку з цим приймається за невід'ємну світоглядovu складову — релігійність, в точнішому окресленні — християнізм. Християнська мораль, релігійно-етичні засади життя, — це регулятор праці, творчості і боротьби української людини. Такі вимоги відповідають духовості української нації, яка формувалась на протязі віків, і такі ідеали виховання плекали наші предки в добі світлого минулого України. Тому культ українських традицій і відновлення традиціоналізму в нових формах повинні стати дальшою

генеральною лінією у формуванні молодішої генерації. Глибоко християнська релігійність, пов'язана з ідеєю толерантності, та живий український традиціоналізм в душі гасла: «Бог і Батьківщина» — це перший ідеал сумівського юнацтва.

По відношенні до людської особистості приймається, що людина не має бути пригнічена колективом, масою; тільки сприяючи своєю творчою працею до розвитку спільноти, індивідуум повинен виявитись на тлі суспільства та повинен мати забезпечені всі основні свободи, право на творчість і власну ініціативу в душі моральних норм і законів. Гідність людини не може стати жертвою іншої людини чи маси, тільки її належить зберігати і плекати. Розцінюючи людину, як твір Божий, та визнаючи рівність людей перед Богом (рівність у можливостях і суспільному старті, а не в розумінні механічного уодноманітнення), признаємо право на ті самі можливості й іншим людям і народам. Таке сприймання ієрархічної вартості суспільних складників виключає егоїзм у міжлюдському і шовінізм у міжнародньому спілкуванні. Рівнож виключається всякі класові антагонізми всередині однієї нації, бо завданням кожного члена є змагати до росту й розвитку всіх її творчих сил і потенціальних енергій.

ПРОБЛЕМА ХАРАКТЕРУ

Одною з кардинальних ідейно-програмових засад у вихованні української молоді — юнацтва є проблема української людини, передусім того конкретного змісту, яким це поняття в практиці поповнюється. Крім світогляду, того тла людської творчості і розуміння довкілля світу, приходить до уваги проблема характеру, моральних чеснот, що їх повинна освоїти і в житті стосувати молода українська людина. Здобуття цих моральних вартостей, плекання чеснот, кристалізація і шліфування молодих, твердих і прямих характерів, як постійної настанови й мірила безпосереднього вияву нашого «Я» в докільлі, як нашу тяглу реакцію на зовнішній світ, — це першорядне завдання виховання юнацтва. Моральні вартості, прикмети характеру та вимоги дії юнака (-чки), стверджені в законі юного сумівця, повинні бути культивовані й дотримані, як основні вказівки праці і життя молодішої людини.

Людина — це не звичайне колісцє, ані арифметичне число у великому суспільному механізмі, але творчий рушій його, рівнож ані щось само для себе, тільки соціальна істота. Вона може виявитись тільки на тлі суспільних клітин, якими є родина і нація. Індивідуальними досягненнями й особистою вартістю збагачуються і спільноти, до яких людина належить. Почуття спільноти і соціальні чесноти мусять бути культивовані в духовому обличчі цілої нації й повинні мати за свою остаточну мету — сприяти запануванню краси, добра і любови в світі, щоб через себе самих робити світ кращим.

Основним вузлом суспільного життя, що в'яже між собою однорідні суб'єкти різних ґатунків, є любов. Плекання любови до позитивних вартостей і в ім'я їх — любови між окремими людь-

ми, членами вужчих чи ширших спільнот, мусить стати нашим ідеалом. Рівночасно любов до позитивних вартостей викликує відштовхнення від злого й намагання його усунути з метою — надати місце ідеї правди. В цьому шляхетному змаганні за перемогу правди криється оправданість нашої боротьби зі злом і не-навість до всього негативного. Це стосується і до нашої відданості любові до України та непримирене ставлення до ворожого, оскільки ми маємо моральне право окреслити ставлення ворогів як негативне, несправедливе, злочинне, протиетичне. Наша любов і доброзичливість мусить мати відповідника в чині. Такими є праця для об'єкту нашої любові, допомога другому і жертва.

ПРАЦЯ — СУСПІЛЬНИЙ ОБОВ'ЯЗОК

Праця, цебто вияв потенціальної енергії з позитивними дорібками у висліді, в фізичному і духовому розумінні, праця цілої спільноти й одиниці є передумовою суспільного життя. Підкреслюється не тільки право всіх на працю, але теж і обов'язок кожного працювати на певному відтинку за своїми здібностями і спроможністю. Праця — це основний суспільний обов'язок, що ушляхетнює людину, а паразитарність — цебто життя коштом інших, — це найбільший злочин, який стає причиною соціально-станової боротьби. З причини неоднаковості людських спроможностей та у висліді різних соціальних явищ, не всі люди здатні задоволити свої потреби власною працею, тому допомога ближньому, членам сім'ї чи нації та взагалі людям, мусить стати необхідною чеснотою людей для того, щоб усунути злидні, не-достачі, кризи. Допомога другому є тоді повною, коли вона не оперта на можливості відплати, тільки вихована в розумінні чистого безкорисного сприяння піднести життя потребуючого задоволенням потреб до рівня людської гідності. Коли допомога відбувається шляхом обмеження власних потреб, — то це вже жертва, яка є суспільною чеснотою вищого ступеня. Жертвенність корениться в почутті любові і в святому намаганні досягнути позитивні цілі для спільноти чи ближніх: чим більша любов, тим більшої жертви вимагається. Великі речі, реалізація ідеалів волі, справедливості, власної держави, окуплюється в святій боротьбі тільки через жертву, жертву труда, особистого щастя, здоров'я, крові, аж до найвищої жертви — людського життя. Саможертва, обумовлена доцільністю, цебто заперечення самого себе як нормальної істоти, в ім'я вищих ідеалів, надалі людині вінець героїзму, а чистота жертви межує зі святістю. Світлі приклади української жертвенності в минулому і сучасному, мусять завжди стояти перед очима українського юнацтва, як дороговкази життя. Імена тих, що своє життя або життєвий труд пожертвували на вітарі вищих ідеалів, повинні творити пантеон святощів і культ українських генерацій, в тому числі й сучасної молоді, яка з їх чину мусить черпати віру, силу і завзяття творити великі діла.

ВІРА — ЦІННИЙ СКАРБ ЛЮДИНИ

До реалізації чеснот, як теж до перспективності людських зма-

гань, веде цінний скарб людини і спільноти — віра. Віра у вічні правди, в добро, в перемогу творчих змагань, це компонент всякого поступу, поривів, це колыска здобутків. Без твердої віри, святої віри в правоту своїх шляхів, немислимі людські жертви, повне служіння ідеалам, включно до самовідречення: без віри немислимий поступ, змагання, творче сприймання життя. Захитана позитивізмом і раціоналізмом віра доведе людство, народи та одиниці до скептицизму, безвихідного становища, одурманеного песимізмом. Для породження сумнівів, втрати віри, хворобливо критичного сприймання всього, служать підложжям різні катаклізми, суспільні й особисті трагедії. Одначе в цьому не вихід, лише ствердження сліпого кута. Тільки привернення віри у вищі ідеали, в правоту своїх діл і обраного шляху, лише відзискання віри у власні сили і їх спроможності змінити дану ситуацію на краще і є запорука росту, змагу, здобування і перемоги. Українська дійсність у висліді зовнішніх і внутрішніх зрушень останніх часів частково підпала під вплив процесу вияловіння віри, змагу, дерзання. Прояви такого шукання, або ідейного борсання «без основ віри», знаменуються в емігрантській думці, що має і свої незадовільні наслідки в практичній дії. З цього замороженого стану двигне в дальший похід нашу закордонну Україну тільки свіжа, хоч і зранена, віра в себе і свої ідеали. Цієї святої віри, як самого життя, потрібно зокрема нашій молоді, юнацтву, яке в святій любові і незахитанім прагненні зуміло б іти в дальшу боротьбу. Такої віри потрібно, яка в своїй правоті і непорочності, запаливши до білого жертвенність і творчі дерзання, віри, що зветься фанатизмом, фанатичної віри перших християн, віри піонерів, науки Галілея, віри Івана Вишенського, юнаків з-під Крут і членів безсмертної УПА, — треба сучасному розтерзаному поколінню.

ВОЛЯ — СТИМУЛ СУСПІЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

Стимулом суспільних процесів і людської дії є внутрішня сила, водночас і постійно нуртуючою настановою реакції до всіх зовнішніх і внутрішніх проявів, є воля. Волю, як постійну напругу і товчок духових та фізичних сил до творчого чину, дії, — розрізняємо двояку: воля одиниць та воля спільноти. Такою збірною волею спільноти є воля нації до життя, творчості, боротьби за самовиявлення. Тільки одиниці і спільноти, що посідають непохитну волю — жити, творити і здобувати, встоюються в суспільстві. Індивідуальна воля, як стимул одиниці до вияву своїх потенціальних енергій, не сміє бути заглушена спільною масовою волею. У спільній волі нації, злитої з намаганням окремих її членів, належить вирізнити окремі промені хотіння особистостей. Притуплення волі наступає в духово слабих людей у висліді невдач, витрати сил без наявних успіхів, або і в результаті сповидно osiąгнутої мети і втрати індивідуальної чи суспільної свідомости про волю, як фактор не тимчасовий, тільки постійний в духовості людини, чи збірноти. В українській духовості, з причин нестабільности її нєсія, притаманний хвилястий підйом і спад волі. Вислід цього: напруга сил і жертвенність до крайніх

меж, другий раз зневіра, а навіть абулія. Завданням українського виховання, чи не найважливішим в нашу пору, і є зробити постійно діючими і завжди напруженими в духовості українського юнацтва — стимули активного життя, творчості і боротьби, — волю хотіння.

РОЗУМОВИЙ КОМПОНЕНТ

Орієнтиром для непохитної збірної чи індивідуальної твердої волі, реальною підвалиною до глибокої віри, є розумовий компонент людської духовості. Не проповідуємо сліпу віру і неспутану розгнuzдану волю, тільки вкладаємо їх у рямці діяльності розуму. З другого ж боку, не визнаємо за розумом виключне становище й передову роль в дії одиниці або збірноті. Без категорії розуму наша свідомість була б зіштовхнена до підсвідомого, а наші дії звелись би до інстинктових рухів і дій підсвідомих гонів, які не маючи за контрольного розум, людське пізнання, уподібноли б людину до тварини. Функцією свідомого фактора духовості розуму є — визначування лінії дій волі, керувати і найдоцільніше спрямовувати енергії людини і спільноти в їх зовнішніх виявах. Крім вольового і розумового елементів в людській духовості відіграють визначну роль емоціональні моменти, яких часто не тільки в практичному житті, але і в світоглядових розважаннях, а то й в науці, не ставиться в рівнорядній площині з двома попередніми компонентами. Почуттєві елементи, світ емоцій в духовості людини так само важливі, як і попередні: почування є мірилом реагування суб'єкта на довкілляний світ, а рівнож невідлучним компетентом дій волі і функцій розуму. Не в загамуванні чи відмежуванні одного з трьох елементів духу лежить ключ успіху в дії й правильного функціонування, лише в пов'язанні й синтезі всіх невіддільних складових. Така триодність не виключає в окремих ситуаціях підкреслення одного з діючих елементів. Про ці справи дбає педагогіка взагалі, а суспільна, що має на меті виховати в самому процесі життя і праці, — зокрема. Українське юнацтво шляхом виховної юнацької організації по своїй духовій структурі мусить стати цим цілим трисидним монолітом, в якому діятимуть — розум, сила, хотіння і почуття.

ФОРМУВАННЯ ДУХОВОСТІ

У зв'язку з таким розумінням категорій людського духу, по тій же лінії сприяння розростові і вдосконаленню, повинно проходити і формування людської духовості, цебто процес виховання. Що ж до формування розумової категорії, то тут виступає на перше місце питання науки. Підвищення інтелектуального рівня одиниці і спільноти шляхом набування знань різних галузей гуманітарних і природничих наук, якраз сприяє цьому вдосконаленню нашого духу. Опанування здобутків національної і людської культури, збагачення інтелектуального багажу осягом різних ділянок наук, як есенцією дослідів найкращих одиниць

людства і нації в віках, — стає першорядним завданням інтелектуального виховання молодого покоління. Зокрема українській молоді, що має не тільки амбіції, але й обов'язок піднести українську націю до рівня інших, належить з кількакратною напругою сил працювати над інтелектуальним озброєнням свого духу, щоб надолужити багато втраченого в умовах поневолення та дорівнятися до становища інших народів, а там — включитись у творчий міжнаціональний змаг за перемогу цінностей українського духу. Культивування вольового і емоціональних чинників у висліді повинно дати ті цінності, про які була мова попередньо, а саме — позитивний здоровий характер і зв'язані з ним прикмети, як моральні цінності людини. Характер — це передусім, бо тільки він дає запоруку, що наявний інтелектуальний багаж і фізичні спроможності виявляються в позитивному руслі й у висліді дадуть найкращі здобутки. Виховання практичних вміностей, засвоєння кожночасної орієнтації в житті, вміння реагувати правильно і найдоцільніше практичною дією, не сміє стояти осторонь виховного процесу українського юнака. Під оглядом плекання чуттєвих цінностей юнацтва належить підкреслити вагу позитивних почуттів, зокрема вдосконалювати естетичні почуття шляхом культу мистецтва.

ГАРТ ТІЛА МОЛОДІ

Впарі з духовим озброєнням української dorостаючої молоді мусить проходити гарт тіла, цебто процес фізичного виховання. Високі цінності духа повинні вселитись у здорове, пружке й загартоване тіло українського юнака. Класичним прикладом цієї гармонії був ідеал грецької людини, яка створила славу епохи своєї сонячної Геллади і була носієм античної культури. Український традиційний ідеал вміщує в собі теж момент фізичної тугости, заправи тіла в постаті українського воєвця княжої доби і козацької України. В обличчі завдань української дійсності та практичних вимог життя, наше юнацтво мусить бути фізично здоровим, морально чистим, вправленим і загартованим до труднощів життя, зручним у своєму реагуванні на прояви зовнішнього світу, активним і тілесно розвиненим, як майбутня база біологічного росту нації.

Проблема всестороннього формування української людини — це в основному проблема виховання української молоді в цілому, а юнацтва зокрема. Виховним середовищем, крім родини, школи, церкви, вулиці, як природних або штучних середовищ для юнака, є ще дуже важливе середовище виховання, в якому момент доцільності і природності поєднуються: це виховна організація молоді. Доцільність і природність виховного процесу в організації молоді полягає на тому, що з одного боку — форми і рямці організації творяться з певною тенденцією зовнішніми чинниками (виховними), тоді як з другого боку — виховання поширюється на все життя і дію юнака й відбувається часто непомітно і самозрозумілим самим процесом життя. Природність ще більш наявна, коли зтирається різниця між суб'єктом і об'єктом виховання, чого досягається в т. зв. самовиховній організації.

В нашій дійсності і в перспективі визначених собі виховних завдань серед юнацтва, найдоцільнішим буде розумне пов'язання обох форм виховання: педагогічного (умовне окреслення) і самовиховного. Самовиховання або посередній вплив педагога на виховання, не належить вважати самоціллю, чи якимсь табу, тільки засобами виховання як такого, цебто формування з юнака накресленого ідеалу виховання. На цих позиціях стоїть і виховна організація української дітвори та dorostakochoi молоді, — ЮНАЦТВО СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ (Ю. СУМ)

ПОСТАНОВИ ШОСТОГО КОНГРЕСУ

СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ, ЩО ВІДБУВСЯ
В ТОРОНТІ В ДНЯХ 26-29 ЧЕРВНЯ 1958 р.

ЗАГАЛЬНІ СТВЕРДЖЕННЯ

Шостий світовий Конгрес Спілки Української Молоді відбувся у винятково важливих обставинах міжнародного і внутрішньо-українського характеру. Цілий світ поділився на два основні табори — на табір свободи і табір неволі, в якому панує традиційно імперіалістична і загарбницька Московщина.

Між цими двома таборами існує третя могутня сила — національно-визвольні революційні рухи поневолених московськими імперіалістами народів. Основою і рушійною силою цього руху є Україна та її свободолобний нарід з патріотичною і високоїдейною молоддю.

В нинішньому часі в обставинах зовнішньо-пропагандивного галасу про «коекзистенцію» і співпрацю двох суспільно-політичних систем та ідеологій, продовжується започаткована вже давніше підготовка до розв'язання світового конфлікту збройними засобами. Свідома неминучості вирішального удару двох ворожих до себе світів, Україна готується

до того моменту у всіх галузях свого національного життя. В загально-національним підготуванні до надходячих світових подій визначну і передову роль відіграє українська молодь на Батьківщині, а її нерозривна частина — Спілка Української Молоді — поза межами України.

До Шостого Конгресу Спілка Української Молоді перейшла різні етапи свого розвитку і знаходиться тепер у процесі т. зв. відмолодження. На місце старших членів СУМ-у вливаються нині тисячі нових членів з рядів підростаючого українського покоління. Свідомі величезних завдань, які стають перед СУМ-ом в цьому часі і в майбутньому у відношенні до молодшого українського покоління і тих обов'язків, які накладає на нас сучасне міжнародне становище і наша поневолена Батьківщина - Україна, учасники 6-го Конгресу СУМ-у схвалюють наступні постанови і доручають Центральній Управі Спілки Української Молоді намагатися перевести їх в життя:

I. ВНУТРІШНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ

а) Організаційні справи

1. Випрацювати і змагати до здійснення плану розширення організаційної мережі СУМ у всіх країнах поселення українців у вільному світі і охопити нею якнайбільшу кількість української молоді різного віку.
2. Втримувати тісний зв'язок і налагоджувати дружню і ділову співпрацю між красивими керівними органами СУМ-у в різних країнах.

б) Культурно-виховні справи

1. Культурно-виховну працю із старшими членами СУМ-у виповнити конкретним змістом, притримуючись програми і статуту СУМ-у.
2. Творити на місцях діяння клітин СУМ-у гуртки, в яких систематичне навчання і виховна праця відбувалися б після природних зацікавлень та індивідуальних здібностей членів СУМ-у. В таких гуртках виховувати керівників - виховників для СУМ-у, культурно - освітніх діячів, суспільно-громадських керівників і діячів практичної зовнішньої інформації та політичної роботи.
3. Зберігати членів СУМ-у від денаціоналізації та раптового процесу асиміляції на чужині. Робити це всіма доступними нам засобами, а особливо втриманням членів СУМ-у в постійному і нерозривному духовому зв'язку з українським народом на Україні, вивченням і славленням наших духових цінностей і найкращих українських традицій.
4. Сталити членів СУМ-у для боротьби за національне і соціальне визволення укра-

їнського народу з-під московського і всякого іншого національного гніту.

5. Дбати, щоб члени СУМ-у постійно працювали над підвищенням свого загально-освітнього і культурного рівня та вивчалися на корисних і творчих будівників у різних галузях державного життя. Виховувати членів СУМ-у під кутом потреб України, а не тільки вужчих потреб СУМ-у.
6. Намагатися створити стипендійний фонд СУМ-у для допомоги найдібнішим і найактивнішим членам СУМ-у здобувати високу освіту.

в) Видавничі справи.

1. Розбудувати журнал «Авангард» так, щоб він дійсно відповідав вимогам центрального пресового органу СУМ.
2. Продовжувати періодичне видавання журналу «Знання» як посібника для виховників.
3. Започаткувати видавання окремого журналу для юнацтва СУМ-у.
4. Довести, нарешті, до централізації видавничої діяльності СУМ-у у згоді з усіма Красними Управами СУМ-у. Видавати тільки такі книжки і брошури, які будуть допоміжні й необхідні в ході практичної виховної праці СУМ-у.
5. Для видавничих справ створити окремий грошовий фонд, а видавництво зробити рентовною і самовистачальною секцією Центральної Управи.

г) Тіловиховання

В крок з духовим і розумовим розвитком та поширенням і поглибленням праці в СУМ-і повинно йти і фізичне виховання. Члени СУМ повинні плекати такі роди

спорту і фізичної культури, які рівночасно готували б їх до фізичної боротьби з ворогами України. Особливий наголос робити на потребу тіловиховання в Юнацтві СУМ-у.

II. ЮНАЦТВО СУМ-у

Організаційну і виховну працю з членами Юнацтва СУМ проводити згідно з затвердженими статутом і програмою Юнацтва СУМ-у.

III. ЗОВНІШНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ

1. Нав'язувати і втримувати зв'язки і співпрацю з українськими національними Церквами, релігійними і світськими організаціями та науковими установами. Нав'язувати і втримувати дружні зв'язки з організаціями української молоді.
2. Плекати старі і нав'язувати нові зв'язки з чужинецькими молодечими і іншими організаціями, які стоять на спів-

звучних СУМ-ові програмових та ідеологічних засадах. Для цього використовувати періодичну англومовну літературу — «Юкреїніан Рев'ю», «АБН Кореспонденс» та ін.

3. В співпраці з іншими українськими організаціями інформувати чужинний світ про нашу визвольну боротьбу та діяльність на чужині.

IV. ФІНАНСИ

1. Вимагати точного і систематичного виконання всіма членами СУМ-у своїх фінансових зобов'язань.
2. Довести до точного і своєчасного розчислення між Центральною Управою і всіма Красними Управами СУМ згідно з затвердженим Конгресом бюджетом.
3. У випадку потреби зміни бюджету Центральної Управи узгоджувати це на Пленумі Центральної Управи СУМ-у.

Торонто, 29 червня 1958 року.

Авдрій ПАТРУС-КАРПАТСЬКИЙ

ЗНАЙОМІЙ

Що тобі хороше написати,
Щоб запало в душу назавжди?
Як весняні гомонять Карпати
І вишневі шелестять сади?
Чи про те, як вечори осінні
Золотими птахами пливуть,
Синій Прут, неначе огир в піні,
З гір несе звияжну бурі лють?
Чи про зустріч весняної днини,
Що напевно буде, що гряде,
Мов світанок степом України,
Хоч зима ще скаржиться де-де?
Чи про білу водяну лілею,
Що прийшла в святочному листі
І гірською ніжністю своєю
Напоїла почуття святі?
Ні, про те, що в серці зберігаю
У краю зеленім лісовім,
Лиш квіткам духмяним серед гаю
І смерічці тихій розповім.

О. П.

НАРИСИ З ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ ЦІЦЕРОН (Закінчення)

Філософію Цицерона прийнято називати «еклектичною», бо вона намагається сполучити в собі академічну (платонівську) доктрину — що й сама значною мірою зазнала була, за 3-2 століття до Р. Х., впливу з боку скептиків — зі стоїчною при чому першу з цих двох Цицерон переважно використовує в питаннях фізики й метафізики, а другу — в питаннях логіки і зокрема етики. Втім, ні фізика, ні логіка не відіграють у філософуванні Цицероновому скількинебудь значної ролі (хоч він і переклав із грецької космологічний діалог Платона «Тімай» і астрономічний віршований трактат Арата «Феномени», цебто «Небесні явища»); що ж до етики, то вже найвидатніші філософи-стоїки 2-1 стол. до Р. Х. ПАНАЙТИЙ і ПОСЕЙДОНІЙ були схильні де в чому важливого поступатись у ній перед академіками. Справжній антагонізм між цими двома філософічними школами стосувався, за цицеронових часів, не до етичних проблем, але до метафізичних, зокрема до гносеології (теорії пізнання). АРКЕСІЛАЙ (316-241 до Р. Х.), засновник т. зв. академічної школи, тлумачив Платонове вчення про «ідеї», як джерело пізнання, в тому сенсі, що «ідеї» є безпосередньо неприступні для розуму людського (хібащо лише в математиці, в характері самих чисел); а всяке безпосереднє пізнання — як раціонального, так і відчуттєвого походження — занадто залежить від мислення самої особи, яка пізнає, і то такою мірою, що те саме твердження може бути істинним, коли мислиться розумною особою, і хибним, коли нерозумною. Це характеристичне для цілої «середньої» академічної школи наближення до скептицизму, в децю поміркованішому вигляді, наданому йому Карнеадом (210-129 до Р. Х.), було за своєне й Цицероном і зокрема розроблене в його головному гносеологічному творі — «Академіка» — що дуже наближається до агностицизму.

Але труднощі теорії пізнання існують саме лише в теорії, а в практиці, зокрема стосовано до морального чину, «явища збе-

рігають свою чинність». Саме Карнеад розробив був учення про «беззастережну ймовірність», яка мала б заступати собою неосязну для людини абсолютну істину, і то не тільки в теорії, але й насамперед у практичній етиці; і Ціцерон цілковито поділяє цей «теоретичний релятивізм». Він не лише не сумнівається в можливості сперти особисту і громадську мораль на «беззастережній» — отже, відповідній до практичного «здорового глузду» — ймовірності, але й пробує навіть посилатись, в обороні релятивізму, на стародавні звичаї римського процесуального права: «Така настанова, — каже він, — є цілком у дусі обережності наших предків: вони включили були в формулу присяги застережливі слова: «згідно з гадкою мого духу (ex animi sententia)», і з уваги до великого значення несвідомості в нашому житті, вони визнали лише свідому облуду за каригідну; вони приписали свідкам розпочинати всяке свідчення — навіть і про речі бачені власними очима — словами: «гадаю, що... (arbitor)»; а так само й присяжних зобов'язали висловлювати свій вирок не в формі встановлення факту, але як щось таке, що їм «видається (videtur) правдивим».

В галузі **релігії** Ціцерон не без симпатії ставиться до раціонального пантеїзму стоїків, проте досить гостро відкидає можливість так безпосереднього, як і посереднього розумом пізнання абичого божественного; мовляв, коли стоїки кажуть, що досить піднести очі до неба і поринути в споглядання небесних явищ, щоб безпосередньо переконатись в існуванні понадмудрого і всекеруючого ества — то такий є, правда, голос серця людського — але самого тільки серця. А всі раціональні докази, дотичні до природи або й самого існування богів — засновані на софізмах; більше того, тими аргументами осягається лише того, що й безсумнівні речі починають здаватись сумнівними: «Намагаючись зиявити, якими є боги, ви радше виявляєте, що їх немає».

Це, проте, аж ніяк не означає, з боку Ціцерона, схильності до атеїзму — адже він і сам належав до вельми почесної колегії жерців-віщунів («авгурів»); але єдиною непорушною засадою релігії є для нього національно-державна культова традиція. Напевне, він укладає своє власне переконання в уста старому верховному жерцеві («понтіфекс максімус») римської держави **Аврелієві Котті**, коли в своєму славетному діалозі «Про природу богів» («De natura deorum») приписує йому такий вислів, звернений до філософа-стоїка: «Я завжди обороняв культові звичаї наших предків і завжди це робитиму; в моїй твердій вірі ніколи мене не захитають промови жадної людини, чи то вченої, чи то невченої, а мої провідники в релігійних справах — Корунканий, Сципйон, Сцевола,* а не Зенон, Клеант та Хрисіпа...**) В тебе, що є філософом я маю питатись про підстави твоєї віри; а нашим предкам я вірю й без підстав».

Тим самим Ціцерон — чи не вперше в цілій античній філософії — принципово виходить у проблемі поза межі чистого ра-

*) Давні римські юристи, авторитетні в питаннях «божественного права».

**) Основоположники й проміненти стоїцизму.

ціоналізму; і хоч би яким сухим і формальним видавався цей його типово по-римському утилітарний традиціоналізм — він означає в історії європейської релігійної філософії щось засадничо нове. Надзвичайно показове для Ціцерона те, що в кардинальному питанні про безсмерття душі людської він, хоча й розв'язує проблему позитивно, проте без великої впевненості, ба навіть із повним резигнацій зауваженням: «Волю щодо цього помилятися вкупі з Платоном, аніж мати рацію вкупі з його противниками». Отже він, щодо безсмертя душі, не так у ньому переконаний раціонально, як вірить у нього, і не так вірить, як хоче вірити; він ставиться до цього питання точнісінько так, як, за вченням християнської філософії, повинна б ставитись добродісна людина, що не заторкнена Божим об'явленням. З другого боку, він, із характеристичним саме для римлянина політичним практицизмом, висловлює в своєму напівопоетичному діалогу «Сон Сципіона»^{*)} найглибшу переконаність, що коли душі людські справді безсмертні, то в першу чергу — душі великих людей, героїв і державних мужів, яким справедливо суджено не лише безсмерття, але й блаженство. Філософів як таких при цьому не згадується!

Ця «політична» релігія може здаватись холодною, ба навіть цинічною; проте однієї заслуги не можна Ціцеронові відмовити: він виявився нещадним до всього, що античні культу містили в собі магічного й забобонного. У своєму трактаті «Про віщування» (*De divinatione*) він у клясичний спосіб спростував чинність усякого роду оракулів, віщунств, прикмет, ба навіть дуже модної за його часів астрології. Цей трактат лишився на пребагато сторіч основною інтелектуальною зброєю, вживаною Західною Церквою в її боротьбі проти язичницьких та інших забобів.

Ціцеронова етика складається з двох частин, відмінних не лише за своїм змістом, але й за філософічною методою — вчення про благо, як таке, та найвище благо (головний трактат-діалог «Про крайні ступені блага й лиха» (*De finibus bonorum et malorum*) і вчення про обов'язки (головний трактат — «Про обов'язки» (*De officiis*)). Вчення про благо є суто теоретичне і засноване на Аркесіласовому «пробабілізмі» (теорії ймовірності) і воно займається лише питанням, як слід оцінювати життєві блага й лиха, і хоч як сам Ціцерон симпатизує ідеалізові стоїків, що вбачали єдине правдиве благо в самій лише «чесноті», проте він досить послідовно викриває від'ємні сторони стоїчної етики — ігнорування природи людської, далекість від реального життя, штучність, ба навіть софістичність аргументації. Догми стоїцизму, за змістом своїм, Ціцеронові подобаються; але він взагалі не догматик, а «пробабіліст» (принаймні, в теоретичній філософії), отже, в кінцевому рахунку його, теоретична етика багато в тому схиляється в бік скептицизму — мовляв, моральні принципи стоїків є (або, принаймні, «видаються») найкращими з усіх відомих, але, по-перше, цього не можна раціонально довести, а по-друге,

^{*)} Дуже вдале наслідування Платонових «митів» (див. «Авангард», 1954, ч. 12-13 (34-35) стор. 45), яке правило за епілог до не збереженого до нас трактату «Про державу» («*De re publica*»).

— чи вони є справді здійсненні? Отже Ціцерон незрідка намагається «пом'якшити» їх і при цьому впадає в казуїстику сумнівної моральної вартості; наприклад — чи обіцянка повинна бути виконана за абияких обставин? Напр., якщо той, кому обіцяно, виявляється особою несумлінною? Ні, каже Ціцерон, це справи не міняє, чужа зрада не виправдує власної! А якщо обіцянку здобуто облюдою або примусом? — Оце вже щось інше: обіцянка зобов'язує, лише наскільки її дано вільно і з розумінням обставин справи. — Але ж їх ніколи не можна зрозуміти вичерпно: обставини повсякчас змінюються, і наше знання про них — теж; що ж до «примусу», то він може набувати дуже різноманітних форм; буває, напр., так званий «психологічний тиск». В чому полягає критерій «вільної» обіцянки, і хто про це управлений вирішати?

Зрештою ця хиба Ціцеронової етики є для неї спільна з усякою т. зв. «матеріальною» етикою, яка, замість визначати моральні засади чину людського, намагається визначати самі моральні чини: поминаючи в незліченні конкретні комбінації, вона втрачає на принциповості, а разом з тим все ж не спробується завбачити та вичерпати наперед усі можливі «казуси». У великому впливі Ціцерона на християнських моралістів, який посередньо триває й до сьогодні, оця етична «казуїстика» становить один з найменш симпатичних складників.

Що ж до Ціцеронового вчення про обов'язки, цебо вже не про те, що людина має думати, але про те, що вона повинна думати, про це, на думку Ціцерона, від суто теоретичної етики зовсім не залежить: «Хоч би яка була опінія незгідних між собою філософів про крайні ступені (блага та лиха) — чеснота все ж таки є досить виряджена для щасливого життя». Інакше кажучи, наскільки людський розум звертається до питань практичного чину, він посідає безпосередню внутрішню певність, посідає природно здібність відрізнати добро від зла і засадниче не потребує, щодо цього, ніякого теоретизування; сама можливість аморального чину пояснюється не помилками думки, але її «затемненням», емоціями та ефектами. Це принципове унезалеження морального чину від теоретичної етики становить, мабуть, найоригінальнішу рису в цілій філософії Ціцерона; він і сам підкреслює, що він не перейняв її ні від скептиків академічної школи, ані від свого улюбленого мораліста-стоїка Панайтія. Проте, могли бути і інші, невідомі нам тепер джерела.

Аналогічно стоїть і з Ціцероновим ученням про чесноти. Ціцерон зберігає канонізоване ще Платоном число чотирьох «основних» чеснот, проте надає деяким із них своєрідного змісту. Насамперед, він розрізняє чесноти «вроджені» — свого роду моральні інстинкти — і чесноти «вдосконалені» — піднесені до вищого ступеня дією самосвідомості та розуму взагалі. В такий спосіб виникають чотири пари чеснот:

А. Чесноти природні:

1. соціальна солідарність
2. цікавість
3. воля до змагання
4. здержливість

Б. Чесноти раціональні:

	справедливість
	мудрість
	хоробрість
	почуття належного (такт)

В 1. парі логічний зв'язок є самоочевидний: справедливість є соціальний інстинкт, усвідомлений і філософічно уgruntований. Так само і в 2 парі: цікавість веде до росту знання, а це останнє до мудрости. Зрозумілим є й співвідношення понять у 3. парі, тим більше, що за Цицероновою концепцією інстинкт змагання, чи то воля до переваги (в новітній філософії — «воля до влади»), призводить не лише до хоробрости, але й до шанолюбства та славолюбства, ба навіть до дружелюбства: мовляв, кожна людина прагне собі пошани від ближчих їй осіб — родичів і друзів, шанолюбець — від усіх співгромадян, а славолюбець — навіть і від наступних поколінь (хід думок дотепний, але занадто штучний, щоб відповідати до психологічної реальности).

Але зовсім цікаво виходить із 4. парою. Те, що в Платона було лише скромним «почуттям міри» — а давні греки сприймали всяку нестримність, як протиприродне зухвальство, ба навіть як виклик супроти богів — те в Цицерона (або, можлива річ, в його невідомих нам ближче джерелах) перетворилося на «чесноту» дуже рафіновану, на свідомість і постійне узгоджування власних особистих здатностей та здібностей, а тим самим і на плекання власної особистости. Це «чеснота» належного ставлення до самого себе — основа й засада європейського індивідуалізму. І треба визнати, що в цілому Цицероновому трактаті про обов'язки немає глибоких і проречистіших висловів за ті, що стосуються саме до отого суто індивідуального «обов'язку перед собою»:

«Нехай кожен обміркує, в чому полягає його своєрідність; і з нею він надалі нехай намагається мати успіх, не бажаючи випробовувати попереду, як добре або як погано пасувало б йому щось чуже, бо кожному найбільше личить те, що найбільшою мірою є його власне».

«Що саме личить, стає для нас ясно лише тоді, коли мораль сказала своє слово. Як краса і грація тіла невіддільно пов'язані з його здоров'ям,^{*}) так і оте належне міститься в моралі і може бути відрізнено від неї лише теоретично».

«А якби все ж таки конечність накинута нам ролю, що відповідає нашій істоті, то ми повинні найретельніше намагатись дати собі раду з нею, якщо не в найбільш належний спосіб, то все ж то змози уникаючи всього неналежного».

Звичайно ж, ця «конечність» є соціального характеру. Як Платон, Цицерон визнає найвищою чеснотою «справедливість», ту найсоціальнішу з усіх чеснот. Але, на відміну від Платона, він залишає «індивідуальним» чеснотам певну автономію: соціальне посідає супроти індивідуального лише примат, ніяк не диктатуру, і соціальна справедливість не може здійснюватись за рахунок індивідуальних прав приватних осіб; приміром, ніякого перерозподілу або усуспільнення приватної власности не повинно бути, хоча б таке справді відповідало інтересам суспільства (що Цицерон також заперечує). Чи це є крайнім індивідуалізмом? Навряд чи так; бо, протиставляти «обов'язкам перед суспільством» «обов'язки перед собою», як норму хоч і меншої чинности,

^{*}) Естетика явно примітивна — але на естетиці римляни знали взагалі погано.

проте все ж засадниче різнорідну, Ціцерон разом з тим вкладає в «обов'язок перед собою» багато такого, що звичайно розглядається, як обов'язок соціальний. Візьмемо характеристичний приклад: постає питання, чи чеснотна людина сміє, у випадку голодування й дотичної смертельної небезпеки, відібрати силою їжу в іншої людини, морально нічого не вартої? Відповідь Ціцерона: ні, аж ніяк не сміє; проте не тому, щоб це було порушенням соціальної справедливості — бо ж люди не є ні рівноправні, ані рівновартісні! — але тому, що чеснотна людина не сміє боятись смерті, і вже ніяк не сміє робити щось неналежне заради смерті, і вже ніяк не сміє робити щось неналежне заради самого лише фізичного самозбереження. Отже те, що Ціцерон вважає за «належне» (або, простіше кажучи, «пристойне» — *decorum*), переймає в його філософії на себе значну частину тих етичних вимог, які, звичайно, визначаються як соціальні; а в даному конкретному випадку висновок Ціцеронової етики фактично збігається з висновком християнської етики — не вільно позбавляти можливості життя заради свого власного самозбереження — хоча цілий хід аргументації в них обох зовсім відмінний — щоправда, за винятком того важливого пункту, що й християнська етика відкидає мотив «соціальної справедливості», але апелює до абсолютної чинності Божої заборони: рівність людей **перед Богом** є рівність метафізична, не соціальна («віддайте Кесареві Кесарево»).

Цікаво порівняти відмінне трактування тієї самої проблеми в інших концепціях «обов'язку». В більшості європейських країн — що так пишуться з своїх досягнень у галузі соціальної справедливості, питання розв'язується протилежно до того, як у Ціцерона; напр., потопаючи, що зіштовхнув би іншого потопаючого з уламку дерева, який може врятувати лише одну людину — засадниче не відповідає перед законом; бо він скористався з «права самозбереження». І знов зовсім відмінний підхід до тієї самої проблеми в судейській етиці: легендарний Бодгіргарма, що начебто поширив буддизм у Китаї, дозволив голодній тигриці жерти його живцем, бо в неї з голоду зникло було молоко для її тигреняти. Дуже ефектовна легенда, але під логічним кутом зору зфальшована мотивом тигреняти; а якби вмирала з голоду сама лише тигриця — тоді що? А якби Бодгіргарма був зустрівся з голодуючими канібалами? На жаль, буддистські тексти не передбачають дотичних — цілком логічних і консеквентних — моральних висновків.

Проте, попри всі її непослідовності та внутрішні суперечності, вплив моральної філософії Ціцеронової на дальшу долю філософії в Західній Європі — стосовно до античних філософів — лише з впливом Арістотеля (але лише від 12. стор.) та Платона (але лише від 15. стор.), при чому етика Ціцерона впливала б так безпосередньо, через його власні твори, як і посередньо, через твори західних Отців Церкви, зокрема **Ляктанція** (прибл. 250-330), св. Єроніма (340-420) і, якнайбільше, св. **Августина** (354-430); цей останній, як відомо з його власного свідчення, ще будучи поганином, завдячив своє перше зацікавлення філософією саме Ціцероновому діялогу «Гортенсій», що являв собою, за за-

думом автора, свого роду вступ до філософічних студій (до нас не зберігся). Реасумуючи сказане вище, зазначимо, що головними позитивними чинниками того впливу були такі:

1. принципове відділення вчення про обов'язки від решти етики — концепція, більш-менш аналогічна до розрізнення «практичного» і «чистого» розуму в філософії Канта;

2. вчення про моральні права особистості і про «обов'язок» перед собою;

3. визнання ірраціональних первнів релігії;

4. відкидання магії та віщуництва

До цього ще можна додати — стосовно не самої вже етики, але філософії взагалі — створення основної філософічної термінології латинською мовою. Проте, мабуть, найбільшу культурно-історичною заслугою Ціцерона є те, що він виявив власними творами цілковиту можливість плідного й позитивного філософування та філософічного світогляду без обов'язкової приналежності до тієї чи тієї однієї філософічної системи.

АТОМНА ЕНЕРГІЯ

Вступ

Найбільшим досягненням науки першої половини ХХ-го століття є звільнення ув'язненої в атомі енергії і використання її для послуг людини. Це епохальне досягнення людського розуму відкрило необмежені ресурси енергії і започаткувало нову, атомну, епоху в історії людства. Використана для конструктивних цілей, вона може спричинитися до небаченого досі розвитку цивілізації і піднесення добробуту людей. Тому обов'язком кожної цивілізованої людини є бодай в загальних рисах познайомитися з атомною проблемою. Тільки в такий спосіб можна зменшити, а згодом усунути страх на згадку всього, що тільки «атомне».

Припускаючи, що більшість наших читачів не має відповідної наукової підготовки, постараємось в найдоступніший для всіх формі говорити про це, що таке атомна енергія, як її видобувається і використовується для порушування машин.

У стандартних електривнях ми палимо вугілля або бензину для ogrівання води, перемінюючи її в пару; водна пара обертає лопати (леза) турбіни, подібно як вітер обертає вітрила вітряка; турбіна в свою чергу обертає великі динама, які продукують електричний струм. В атомних силових станціях відбувається дослівно це саме, за виїмком того, що замість випаровування води, ogrіваючи її вугіллям чи бензином, ми кип'ятимо її енергією, у формі, тепла, яка є замкнена в нутрі атому. Це є одинока різниця. Отже, електричний струм, випродукований атомною енергією, нічим не відрізняється від струму, одержаного стандартним способом. Очевидно, що замість стандартної печі, в якій спалюється вугілля чи бензину, уживається атомну піч, т. зв. реактор, в якому створюється тепло через розбиття атомів. Щоб зрозуміти, як це робиться, мусимо зачати від початку і розглянути сам атом.

Атом

Кілька десятків років тому вважалося атом за найменшу, неподільну, частину матерії, у формі солідних малесеньких кульок, які лучилися разом і творили молекули такої чи іншої субстанції, залежно від кількості атомів в даній молекулі.

Сьогодні наука вважає, що атоми є подібні до сонячної системи, з сонцем у центрі і кружляючими навколо нього планетами. Замість сонця, в центрі атому знаходиться збір маленьких частинок, які творять **ядро** атому. Навколо ядра, як планети навколо сонця, кружляють інші частини, так звані **електрони**. Вони кружляють по певних орбітах навколо ядра, як Земля, Марс, Юпітер і інші планети кружляють навколо сонця.

Перед тим, як іти далі, постараємось уявити собі величину атому. Припустімо, що маємо побіч себе один атом і футбольний м'яч. Якщо тепер будемо побільшувати атом і м'яч в тій самій пропорції, то коли м'яч збільшиться до величини земної кулі, в той час атом досягне величини м'яча.

Треба, однак, пам'ятати, що говорячи про величину атому, ми мали на думці найдалі віддалені від ядра орбіти електронів (планети). Саме ядро атому (сонце) є багато, багато менше і коли будемо далі побільшувати атом, аж доки ядро досягне величини м'яча, тоді побачимо, що електрони є подібні до куль рушниць, які кружляють навколо м'яча на віддалі кількох кілометрів. Весь простір між ядром і електронами (між м'ячем і кулями рушниць) є цілковито порожній. Фактично, кожний атом має стільки, в порівнянні, порожнечі, як сонячна система, в якій живемо.

На перший погляд тяжко собі пояснити, як тверді предмети (стіна, підлога і ін.) можуть бути збудовані з частинок, які займають такі простори порожнечі. Причиною є величезна швидкість, з якою електрони кружляють довкола ядра.

Для ілюстрації розгляньмо такий приклад. Коли колесо велосипеда стоїть нерухомо, можемо без труднощів і шкоди для нас, пропхати руку поміж спиці. Ми були б досить нерозсудні, коли б старались пропхати руку поміж спиці в часі обертання колеса. Зі шкодою для нас ми переконалися б, що колесо в той час виглядає якби з суцільного матеріалу, хоч фактично віддаль поміж спицями в дальшому та сама. З тієї самої причини працюючий пропелер літака виглядає, як тверда стіна. Однак швидкість обертання пропелера є «слимаковою» швидкістю в порівнянні до тієї, з якою електрони кружляють навколо ядра. Тому атом, помімо величезного пустого простору, виглядає нам твердим.

Сьогодні є можливим, за допомогою відповідного механізму, стріляти зі скоростріла, уміщеного на бойовому літаку, в той спосіб, що кулі проходять поміж лезами кружляючого пропелера, не вдаряючи в них. Є це можливе тому, що кулі летять з відповідно великою швидкістю. В такий самий спосіб деякі відірвані частинки атому порушуються з такою великою швидкістю, що можуть продістатись через бар'єр електронів, яка виглядає нам такою твердою і непрохідною.

Цей факт, що атомні частинки можуть продіставатись через бар'єр кружляючих електронів до нутра атому, до його ядра,

є дуже важливий, як про це довідаємось пізніше. Бо, фактично, якщо б атомні частинки не могли продістатись через електрони до ядра атому, не можна б було звільнити енергії, яка є замкнена в атомі. Ми не могли б розбити атому.

Дотепер ми розглядали «плянети» в нашій атомній «соняшній» системі. Тепер розглянемо «сонце» в середині системи, тобто ядро. Ядро атому складається з двох родів маленьких частинок, одна з них називається **протон**, а друга **невтрон**. Ці дві частинки, протон і невтрон, разом з кружляючим електроном, є самотні частинки, які існують. З них збудовані всі існуючі атоми, які творять наше тіло, нашу землю, все.

Яка ж різниця поміж тими частинками? Найважливішою є та, що протони в ядрі атома і електрони, кружляючи довкруги ядра, мають електричний заряд. Невтрони є вільні від електричного заряду. Далі, протони мають позитивний електричний заряд, електрони — негативний. З елементарної науки в школі знаємо, що позитивний і негативний електричні заряди себе взаємно рівноважать. Надмірна кількість одного з них електризує даний предмет. Факт, що оточуючі нас предмети не є наелектризовані свідчить про те, що кількість позитивного електричного заряду і негативного є рівна і вони взаємно себе неутралізують. Якщо предмети не є наелектризовані, то можна твердити, що й поодинокі атоми, з яких дані предмети збудовані, є такими. Це означає, що величина електричного заряду в протонах (позитивного) дорівнює величині електричного заряду в електронах (негативного), а це в свою чергу доводить, що кількість протонів дорівнює кількості електронів в даному атомі.

Кількість протонів, однак, є різна в різних атомах, і власне ця різниця дає нам різні елементи, як золото, залізо, кисень, водень і ін. Кожен елемент має свою характеристичну кількість протонів у ядрі, почавши від найменшого елемента, водня, з одним протоном у ядрі, далі гелій — з двома, і т. д., аж до найбільшого, досі знамого елемента на землі, яким є уран, який має 92 протони в ядрі і, очевидно, 92 електрони для їх (протонів) зрівноваження.

Дуже часто можна знайти атоми, які мають ту саму кількість протонів у ядрі, але різняться кількістю неутронів. Такі атоми належать до тієї самої субстанції, тобто є тим самим хімічним елементом, тому що мають ту саму кількість протонів, але різняться вагою (тягарем) з огляду на різну кількість неутронів. Такі атоми мають назву **ізотопи**.

Як побачимо пізніше, ізотопи відіграють важливу роль у видобутку атомної енергії, де їх твориться штучним способом, але багато звичайних елементів, знайдених в природі, складаються з суміші ізотопів. Наприклад, атом заліза завжди має 26 протонів у ядрі, бо інакше не був би залізом, однак кількість неутронів вагається між 28 до 32, через що і вага елемента заліза відповідно є різна.

Хімічна і ядерна реакції

Розглянемо тепер, що діється з атомами, коли вони беруть участь в реакціях. Візьмімо, наприклад, всім відому реакцію — спалювання вугілля.

Вугілля складається переважно з атомів вуглецю (6 протонів у ядрі). Коли ми палимо вугілля, один атом вуглецю лучиться разом з двома атомами кисню (8 протонів у ядрі), який знаходиться у повітрі, tworячи молекулу газу, званого двоокис вуглецю.

Ядро кожного атома в молекулі остається без зміни, окремо. Сполучення роблять електрони. Електрони, замість кружляти навколо ядер своїх атомів, як це робили перед реакцією, починають обертатись по більш скомплікованій орбіті докруги всіх трьох атомів і в той спосіб в'яжуть їх разом у молекулу. Але де береться тепло, задля якого спалюємо вугілля чи бензину? Тепло є однією з багатьох форм енергії, які можуть перетворюватись одна в другу. Коли натиснути гальми велосипеда, то побачимо, що вони нагріваються. В цьому випадку ми перемінили кінетичну (рухову) енергію (обертання коліс), в теплову енергію (нагрівання гальм), в наслідок чого рух коліс зменшився, або зовсім припинився.

Кожний атом має в собі певну кількість енергії. Частина її є електричною енергією, завдяки електричному заряду в електронах і протонах, частина є енергією руху (кінетична), бо електрони рухаються з величезною швидкістю. Сумарична кількість енергії в атомі називається «енергетичний вміст атому». В такий самий спосіб молекула, яка постала з пов'язання між собою кількох атомів, має свій енергетичний вміст. Цікавим і дуже важливим є те, що енергетичний вміст молекули є менший за суму енергетичних вмістів поодиноких атомів молекули перед їх сполученням в дану молекулу. А тому, що енергія як така, є незнищима, щось мусіло з бракуючою енергією статися. Фактично, вона перемінюється в другу форму енергії, в тепло, під час того, як відбувається хемічна реакція (спалювання). В цей спосіб одержуємо потрібне тепло зі спалювання вугілля.

Розгляньмо тепер ще простішу хемічну реакцію, уживаючи цим разом атомів водня. Атом водня є найпростіший зі всіх. Його ядро складається тільки з одного протону, а тому тільки один електрон кружляє навколо нього. Коли сполучити два таких атоми разом, одержимо молекулу водня, в якій обидва ядра (в тому випадку обидва протони) залишаться окремими і незмінними.

Різниця тільки в тому, що тепер електрони кружляють навколо обидвох ядер (протонів), замість, як до тепер, навколо тільки свого власного. Але, як і у повищому прикладі з вугіллям, два окремі атоми водня мають в собі більше енергії, ніж молекула водня, а надмір енергії виділяється у формі тепла.

Водень є одним з елементів, який має ізопои. На приблизно 6000 атомів водня, один буде інший. Він має в своєму ядрі крім протона ще й один невтрон. Такий атом називається «тяжкий водень», або «девтерій», але в хемічній реакції поступає так само, як інші. Два атоми тяжкого водня, сполучившись разом, дадуть молекулу і знову під час реакції буде звільнена певна кількість енергії у формі тепла.

Якщо б, одначе, ми могли спричинити удар двох атомів важкого водня, у дуже великій їх швидкості руху, тоді є можливість, що ядра поодиноких атомів зіллються разом на короткий час і розділяться.

Початкові ядра перетворилися в одно зовсім нове ядро і звільнений нейтрон. Це нове ядро тепер складається з двох протонів і одного нейтрона і, згідно з дефініцією, це вже не є водень. Фактично, замість молекули водня, ми одержали атом нового елемента, т. зв. гелій, і один звільнений з ядра нейтрон.

Енергетична місткість одержаного атому гелію є набагато менша, ніж молекули важкого водня, і тому така реакція, яку називаємо **ядерною** реакцією, звільняє багато більше тепла, ніж хемічна реакція. Фактично, в ядерній реакції ми одержали біля 50 мільйонів разів більше тепла з тих самих двох атомів водня, ніж в хемічній реакції.

На жаль, спричинити ядерну реакцію є, покищо, дуже важко. Атоми мусять зударитись в надзвичайно великій швидкості, а щоб досягти її, треба піднести їх температуру. Подібно, щоб загорілося вугілля, треба його наперед загоріти. Але, коли для запалення вугілля потрібно тільки кілька сотень степенів тепла, ядерна реакція, або як її також називають **фузійна** реакція (від злиття, фузії, атомів), потребує температури кілька мільйонів степенів Цельсія для того, щоб розпочала діяти. Не меншою проблемою є також контролль такої реакції і використання енергії. Над тою проблемою сьогодні працюють вчені всіх країн, але покищо зроблено тільки перші кроки. До тієї теми ми ще повернемося згодом.

На щастя, крім повищої ядерної реакції, яка полягає на злитті атомів, є ще й інша, яка також звільняє енергію атомів і яка може відбуватися в нормальній температурі. Полягає вона на розбитті атомів.

(Далі буде)

(За англійськими матеріалами
подав В. О-ів)

ЧИТАЙТЕ І ПОШИРЮЙТЕ
журнал для молоді
» А В А Н Г А Р Д «

Поширюйте між українцями
всі видання Спілки Української Молоді

3. Витязь

АННА ЯРОСЛАВНА, КОРОЛЕВА ФРАНЦІЇ

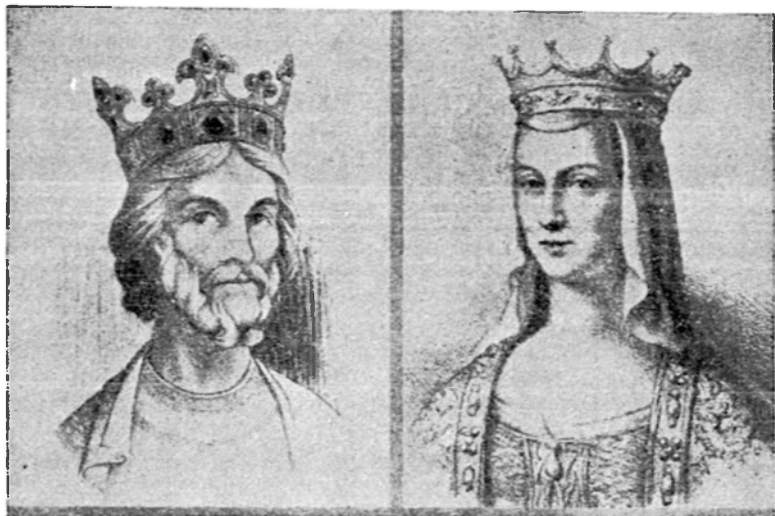
»Не маючи минулого, —
не можна побудувати
великого майбутнього«.

Українці належать до числа тих народів, які заслужено можуть бути гордими своїм славним минулим.

Світанок нашої історії ряснить величавими постатями, які поклали відбиток, не тільки на історію інших держав, але й на загальну історію існуючого тоді культурного світу.

Про деяких наших перших володарів, як Аскольд, Дир, Олег — ми не маємо майже ніяких, або дуже мало, історичних відомостей; імена їх оповиті легендами, народними переказами. Про пізніших князів збереглося вже більше писаних документів, між якими є багато ще таких, що чекають в глибинах архівів на їхнє відкриття. Поруч із великими володарями-князями, що своєю славою освітлювали ту далеку епоху, можна начислити і кілька рівноцінних жіночих постатей. Ми схилиємо голови перед маестатом княгині Ольги, але найбільше притягає нашу увагу період правління Ярослава Мудрого, як найблискупіший у нашій княжій добі. В той час Русь-Україна являла собою вже державу з цілком оформленим внутрішнім устроєм, з передовим на той час законодавством, що містило в собі, наприклад, такі уступи: знесення смертної кари, рівноправність і однакова відповідальність перед законом чоловіків і жінок і ін. Назовні — це була могутня потуга, до якої звертались по допомогу і підтримку. Тогочасний Київ був не тільки важливим вузлом, де схрещувались численні торговельні шляхи, але й одним із головних політичних і культурних центрів Європи.

Всі ці умови дуже сприяли поширенню освіти і панівна верства, а особливо князівська родина, являла собою на той час високоосвічених людей. Так, є поважні підстави вважати велику княгиню Ірину, дружину Ярослава Мудрого, одним із співтворців, поруч зі своїм чоловіком і Митрополитом Іларіоном, уставу ци-

ГЕНРИХ I

АННА ЯРОСЛАВНА

вільного і церковного права. Коли ж додати до того всього, що Київський князь славився ще у світі своїм багатством і пишністю двору, то не диво, що кожний із суверенів Європи вважав для себе великою честю породичатися з ним. І ми бачимо нашу княжу родину в спорідненні з більшістю європейських династій. Починаючи від близьких сусідів, як Польща, Угорщина, через Візантію і Скандинавію, — ці родинні зв'язки доходять до таких віддалених країн як Англія та Франція.

Доля княжни Анни, одної з 3-х дочок Великого Ярослава, що одружилася з французьким королем Генрихом I, і яка, по його смерті, деякий час керувала Францією як повноправна королева, — губиться в тумані віків... Багато історичних документів було нами втрачено під час воєн і руйнацій Києва, — не зберегла і Франція більше... І тому треба вітати кожну появу чи то історичної розвідки, чи навіть статті, що може пролити хоч трохи світла на життєвий шлях нашої княжни. Особливо ж цінно, коли це виходить з боку чужинців.

Одна така стаття французькою мовою «Le mariage d'Henri Ier et d'Anna Jaroslawna» Th. Ledre, що недавно з'явилася, не дивлячись на деякі свої прогріхи, заслуговує на ознайомлення з нею наших ширших кіл і особливо молоді. Стаття ілюструється портретами Генриха I і Анни Ярославни, які ми тут вміщуємо.

Як вступ, автор подає опис підготовки до від'їзду з Києва нареченої: «В хоромах київського великокняжого палацу в цей лютий день року 1050 панував незвичайний і галасливий рух, який заповідав великий від'їзд. Коло принесених з горища ве-

личезних подорожніх скринь з вирізьбленими колодками метушилася ціла хмара заклопотаних служниць, навантажених одягом, туалетними речами, які стрекотали як сороки. Тяжкий шовк, прикрашений золотими нитками, тканини барвистих кольорів, що їхохиди з Греції і Царгороду, хутра соболів підбиті заморським оксамитом, всі види шкур рідких звірів довколишніх лісів. Яка осліплююча розкіш! Яке візантійське багатство!

Це був чудовий посяг княжни Анни Ярославни, третьої дочки великого князя Київського Ярослава Володимировича...»

»Тому що Анна була вибрана королем Франції Генрихом I, унуком Гуга Капета, щоб стати його дружиною і щоб правити по його боці в далекій країні, там, на тих землях, де заходить сонце...»

Прибуттям посланців Генриха I до Києва, власне, починається стаття:

»Коли кортеж посланців короля Капетів кілька тижнів тому ввійшов у мурі київського палацу, коли побачили у парадному дворі незнайомої форми вози, всіх охопила надзвичайна цікавість. Звідки прибули ці подорожні? Без сумніву, з дуже далеко, якщо судити по поросі на їхніх возах, по тій утомі, що виکارбувана на їхніх обличчях. Чужинці подали довгий перелік своїх титулів і звань: Роже II — єпископ Шалону, Готье Мудрий — єпископ Мо, Госселен — граф де Шони і т. д. Вони прибули, пояснили вони, з тих країв заходу, де полюють на дикого кабана, на оленя і козу, і де на сонці визріває виноград. Десять місяців тому вони покинули їхню країну, несучи королівське послання. Вони пересікли рівнини Льотарингії, Франконію, Баварію, Моравію, Польщу, Галичину і Волинь, щоб дістатися до далекої Русі-України, до берегів Дніпра. І тепер усі заходилися коло цих важливих гостей. Їхні коні, заведені в стайні, отримали щедру порцію зерна. А що до них, то сам Ярослав запросив їх »випити єдиним духом чашу солодкої горілки« за правилами української гостинності. Підбадьорені цим міцним напоєм — як вогнем опекло в устах — посланці короля Франції представили великому князеві ціль їхньої делікатної місії: їм було доручено їхнім правителем Генрихом I просити для нього у Ярослава руки його дочки, княжни Анни.

Ледве єпископ Шалону промовив ці слова, як відчув він бажання забрати їх зразу ж назад, таке велике було його побоювання відмови! В дійсності, ніколи ще престиж короля Капетів не здавався йому таким безбарвним, таким незначним перед цим імпульсивним українським монархом, в одязі зі соболів, що зробив із Києва, своєї столиці, другий Царгород!«

»Ярослав же був сином святого Володимира, який, за побожною традицією, навернув наріз на християнську віру, що відбулося під час пишної церемонії шляхом охрещення сорока тисяч людей у водах Дніпра.

Єпископ Шалону пригадав цей епізод, коли він переправлявся кілька годин перед тим через цю величаву ріку, яка його поклонила. Піднімаючи очі, своїм зачарованим поглядом він побачив грандіозне місто воздвигнуте на високих берегах ріки і все увін-

чане куполами.*) Господар такої квітучої столиці, Ярослав, панував над країною, якої він не знав границь. Він був, незаперечно, наймогутнішим князем Європи, а його дочка Анна Ярославна — найкращою партією, про яку міг тільки мріяти якийсь король.

Чим же міг похвалитися зі свого боку суверен Капетів? Його королівство не дозволяло ще передбачити, чим воно стане в процесі віків. В той час воно обмежувалося невеликою територією, затиснутою в лапах феодальних держав: Нормандського герцогства, графства Шартр, Блуа, Шампань, Валуа. Якщо подивитися на старовинну карту, що це все собою являло, можна зрозуміти хвилювання посла Генриха I.

Не тільки Капети не володіли жодним містом, яке могло б суперничати з Києвом, але не можна було навіть передбачити, яке з їхніх міст одного разу стане столицею королівства: Париж? Орлеан? Санліс? Шартр? Всі вони були однакові, і ніяке з них не блищало більше, ніж інші.

Цей контраст поміж французькою бідністю і українською могутністю блискавкою промайнув у голові єпископа Шалону.

Більше того, — Генрих I не був уже молодою людиною. Народжений у 1008 році, — йому було за сорок років. Будучи зарученим деякий час із Матільдою, дочкою імператора Конрада II, він так з нею і не одружився. І сьогодні він не має нащадків, бажаючи залишити наслідника трону.

Але чому шукати дружину так далеко?*

»На мить, у думках своїх, голова французької делегації переноситься на Захід. Тодішні дуже численні правлячі династії знаходились поміж собою у більших чи менших родинних зв'язках. Щоб перешкодити самоізоляції окремих родів Церква в той час ставила дуже суворі вимоги щодо подруж, забороняючи шлюби поміж родичами іноді аж до сьомої ступені споріднення. Бувало, що лише по одруженні виявлявся якийсь родинний зв'язок поміж подружжям, і тоді Церква уневажнювала цей шлюб. Такий випадок стався з батьком Генриха I — Робертом II Благочестивим«.

»Що торкається Генриха I, сина нещасного Роберта, страх одружитися, не знаючи, з якоюсь родичкою в якомусь спорідненні, перешкоджав йому вибрати за дружину одну із принцес сусідніх країн. І тому він відправив двох єпископів в протилежний кінець Європи просити дочку незнайомого володаря.

Роже, єпископ Шалону, думав про все це, викладаючи своє прохання і роблячи всі зусилля, аби не розгубитися перед переважаючою вищістю господаря. Треба, однак, думати, що він знайшов відповідні терміни, щоб висловити бажання Генриха, тому, що великий князь негайно йому відповів, що він приймає його пропозицію. І тут же відразу він дає розпорядження зробити велику гостину, щоб відсвяткувати цю подію.

Анна Ярославна, яку запитали в свою чергу, висловила згоду. Їй сповнилося двадцять п'ять років. Її сестри були вже одружені, одна, Єлисавета, — з Гарольдом I, королем Норвегії, дру-

*) За твердженням єпископа Тітмара Мерзебурзького, в той час у Києві нараховувалося коло 400 церков.

га, Анастасія, — з Андрієм I, королем Угорщини. Анна мислила, що вона, як і сестри, буде також королевою. І її гаряча уява розгорялася від перспективи тієї казкової подорожі, яку вона має зробити в країну, що про неї вона нічого не знала.

Придворне життя перетворилося в безконечне свято, і це продовжувалося тижнями. Відбувався банкет за банкетом. Ярослав, оточений натовпом князів і бояр, гостив своїх гостей вишуканими стравами, винами з трав, пивом, горілкою і пінистим медом.

На наказ Ярослава всі харчівні міста три дні годували й поли всіх бідних і жебраків.

І, нарешті, пробила година від'їзду. Ярослав, схвилюваний розлукою з дочкою, нагородив її, як і посланців короля Франції, численними подарунками: золотом, сріблом, дорогішими каміннями, хутрами, сукнами і ін... Замкнули скрині, запрягли коней... І скоро Київ зник у далечині, в той час як Франція зайняла тепер усі думки подорожніх.

Більш повільна тепер — подорож назад продовжувалась п'ятнадцять місяців серед небезпек, терпінь всякого роду несподіванок. Слід подивляти сміливість і рішучість цієї молоді княжни, яка, у супроводі вчора ще незнайомих людей, прямувала з довір'ям назустріч королеві, що вона його майже зовсім не знала.

Генрих I в цей час чекав. З дня на день все з більшим нетерпінням він бажав, нарешті, пізнати ту, яка займала ось уже два роки всі його думки... Чи не вибрав він її, по мимо тих міркувань, що про них згадувалось вище, лише з-за чуток про її сяючу красу? Чи справді її очі такі блискучі, обличчя таке ясне, а постаць така величава, як то описували йому?

Коли вона, нарешті, з'явилась, він не був розчарований. Анна Ярославна була ще кращою, ніж то її описували. До її зовнішнього чару король знайшов у ній ще стільки рідких якостей, що він відразу почав себе вважати найщасливішим із князів.

19 травня 1051 року архієпископ Гюї де Шатійон благословив їхній шлюб у катедралі міста Реймсу, на тому самому місці, де п'ять століть перед тим був охрещений Кволіс.

Запрошені на весілля сеньйори подивлялися свого суверена, який, відкидаючи звичаї, вибрав собі дружину на протилежному кінці Європи і знайшов у ній красу, розум і багатство.

Зі свого боку, однак, молода відчувала деяке огірчення, їй треба було призвичаїтись до оточення і до грубих звичаїв замку Санліс, резиденції свого королівського подруга. Вона народилася в палаті з білого каменю, з багатими оздобленнями. Житла ж сеньйорів і французьких князів на початку XI-го віку були з дерева і глини. Також простою селянською була і обслуга стола. Анна була занадто розумна, щоб піддаватися цьому огірченню, вважаючи себе щасливою тим, що можна задовольнити у Франції так, як і в своїй країні, свою пристрасть до полювання. Зі захопленням вона пересікала прекрасні ліси, наповнені дичиною, що оточували Санліс, Компьень, Шантії і покривали широкі простори королівської посілости. Під час цих прогульок її веселість, її елегантність, гострота її розуму аж до гармонійного акценту її голосу, що вправлявся в новій для нього мові, зачаровували всіх тих, хто її супроводжував... Подивлялися її умінню їздити верхи, її турботам за своїх верхових коней.

Коли в 1052 році народилася в неї її перша дитина, син, вона назвала його Пилипом, тому що по-грецьки це ім'я означає «Друг коней». І ніхто не виявив ніякого незадоволення, що наслідник династії Капетів буде носити те саме ім'я, що й славний представник македонської династії, що її нащадком, до речі, вважалася Анна.

Ще друге заняття нагадувало Анні її країну: поезія. Так само як і в Києві, де перехожі артисти розважали княжі гостини, співаючи билини під акомпаніємент гуслів, так само співці почали розносити в тодішньому суспільстві епічний подих перших героїчних поем. Королева виявляла велике задоволення слухаючи їх. Вона заохочувала трубадурів-співців, як пізніше вона заохочувала й інших мистців: будівничих церков, монастирів і катедр.

В очах своїх сучасників ця принцеса була рівночасно і чарівною жінкою і особою найвищих вартостей.

Її королівський подруг зазнав із нею безхмарне щастя. Але це щастя було дуже коротке. Через дев'ять років після їхнього одруження, 4 серпня 1060 року, Генрих I помер, залишаючи під опіку дружини їхніх двох синів Пилипа і Гуга, майбутнього графа де Вермандуа, який мав у той час лише три роки.

Пилип, перший за іменем, розділяв уже трон зі своїм батьком з моменту, коли йому сповнилося сім років. Деякі королі вживали такі заходи забезпечення з побоювання, що після них можуть не погодитися на їхніх синів, і тоді корона буде втрачена для династії. Тому попереднього року дитина була коронована в катедрі Реймсу.

Королева-мати віддалася в Санліс, де протягом кількох місяців вона вся віддалася спогадам по померлому і молитвам.

Однак її серце відчувало потребу іншої прив'язаності. Стало відомим, що обранець був могутній і гордий сеньйор, якого посілости перевищували своїм розміром королівство Капетів, — Ральф III де Перон, граф де Крепі і де Валуа.

«Але нове потрясіння мусіло статися в цьому бурхливому існуванні. — В 1074 році Анна Ярославна стала вдруге вдовою. Тоді вона знову повернулася до Санлісу, де була прийнята з радістю.

Однак недовго приймала вона участь у неспокійному житті двору. Її душа прямолінійна й покаєнна звернулася до Бога, рішена присвятити Йому роки, які ще лишилися жити... І в самотності монастиря прийшла по неї смерть, десь у 1075 році...

Коли вона закрила очі заспокоєна і щаслива, можливо побачила вона знов, у ніжному серпанку спогадів, краєвиди своєї рідної Руси-України, обличчя свого покійного батька... І можливо побачила вона знову також і свою довгу подорож через цілу Європу назустріч чоловікві, який їй приніс стільки щастя, Генриху I, королеві Франції... Тому, що вибрав дружину на другому кінці світу...»

Так поетично закінчує автор барвистий, прекрасний опис особи нашої княжни-королеви, як і тодішньої епохи. І ця епоха, на загал, представлена ним у дуже об'єктивному світлі.

Щодо королеви, то, очевидно для нас, яку гарну і добру пам'ять вона залишила в народі своєї нової батьківщини! — Єдине

лише, що можна їй закинути, — це її друге одруження. І тут багато романтиків і до деякої міри історики ідуть «шляхом найменшого спротиву», тобто мотивують цей її чиї, як викликаний почуттями. Але правдива причина цього невідомо, як тим — що це твердять, так і тим — що з цим не можуть погодитись.

На сьогодні, як то вже згадувалось вище, якихось більш точних документів, як, наприклад, державних актів, чи навіть переписки княжни з батьком чи ріднею (бо ж не можна припустити, щоб такого контакту не було навіть у ту епоху) — ми не маємо, і тому приходится робити деякі висновки, всупереч прийнятому твердженню, базуючись на фактах.

— Під час свого одруження княжна Анна Ярославна мусіла мати 26-27 років. Молода особа у цьому віці являє собою духово майже цілком сформовану людину. Коли ж прийняти до уваги, що на формування молодшої істоти того часу в основному впливала родина і найближче оточення, — можна ствердити, що ця княжна була цілком приготована — щоб правити. Це підтверджує і Th. Ledre, автор наведеної вище статті, слідуючим — «Анна мислила, що вона... буде також королевою».

Втративши рано свою матір, мудру княгиню Ірину (десь у 1037 році), Анна, вихована своїм батьком Великим Ярославом, цілком імовірно, могла брати деяку участь у державних справах ще в Києві.

Даючи свою згоду на шлюб із Генрихом I наша княжна прекрасно знала, що це «... щоб бути його дружиною і щоб правити по його боці...», як пише автор, який далі підкреслює: «Слід подивляти сміливість і рішучість цієї молодшої княжни...»

Згадуючи, як Анна опікувалася розвитком мистецтва, будівництвом катедр, монастирів, церков, — автор тим самим доводить, що королева, крім своїх розваг, займалася ще чимось іншим, більш серйозним. — І хоч немає згадки, як вона правила по боці свого королівського подруга, але слова «Генрих I помер, залишаючи під опіку дружини їхніх двох синів...», з яких старший уже був попереднього року коронований, говорить за те, що Анна Ярославна, за малолітством цього сина, мусіла бути законною володаркою. Вона нею і була, що підтверджує один із тогочасних документів, нею підписаний (1063 р.).

Маючи перед очима цей образ розумної, освіченої і владної жінки, тяжко уявити собі, щоб могла вона добровільно залишити своє королівство і малолітніх дітей, піддавшись якомусь пориву почуттів... Чи не мало було в історії випадків, коли, по смерті якогось володаря, виникала боротьба, часто кривава, за владу, за впливи? Чи не був цілком обґрунтований страх Генриха I, коли він вирішив коронувати свого сьомилітнього сина Пилипа? Чи не змушена була обставинами королева-мати шукати захисту, а, може, й рятувати своє життя?

І це — завдання істориків з'ясувати ці моменти, наскільки то є в їхніх можливостях, і показати правдивий образ Анни Ярославни, — а друге завдання, не тільки істориків, а й усіх нас — віднайти могилу нашої славної княжни, і своєю пошаною їй, прощами на місце її вічного спочинку — довести, що це княжна НАША, УКРАЇНСЬКА, а не російська, як це вважалося до-сі у світі.

Г. В.

Вбогий хлопчина і мрія про Трою

(Закінчення з попереднього числа)

Правда, руїни святині були з часів римлян, й це відповідало описові давніх переказів.

То ж далі до праці! Там у глибині мусіли бути руїни Трої, Пріямового города. Шліман підганяв робітників, заохочуючи їх прикладом своєї незсипущої праці. На глибині 4½ метра натраплено на могутні 1,80 метра грубі мури. А під ними ще грубші, широкі на два з половиною метра. Це мусіли бути троянські мури.

Шліман був уже певний, що він віднайшов палату Пріама й святиню Атени, коли несподівано два турки заборонили йому далі копати — частина околиці, в якій велись розкопи, була їх власністю. Даремне намагався Шліман домовитися з ними з допомогою перекладача. Турки вперто відмовляли права копати. Та Шліман не здався. Через деякий час він вивчив турецьку мову й сам почав переговори. Турецькі власники погодилися і праця закипіла наново. Тим часом з Атен приїхала Гайнріхова дружина Софія, яка з запалом стала до праці при боці свого чоловіка.

КОМАРИ, БЛОХИ, СКОРПІОНИ...

Життя в дерев'яних бараках було просто мукою. Пилюка з розкопаної, висушеної сонцем землі вдиралася всіма щілинами, обліплювала тіло, вгризалася в очі, душила в горлі. Вночі цілі мільярди бліх і кровожадних блощиць відбирали сон; не рідко під подушкою гніздилися скорпіони, а з дощаної стелі звисала гадюка, розгойдуючись понад головами Шлімана й його дружини. Взимку холод морозив кров у жилах, а влітку жахлива спека наганяла до бараку хмари комарів з недалеких боліт. Шліман хворів на пропасницю, залишаючи Софії нагляд над роботою. На додаток турки дали йому спеціального доглядача, який нищпорив по всіх закутках, шукаючи, чи Шліман не заховав де знайдених скарбів. Це був вірменин — увесь насичений недовір'ям, хитрощами і жадобою наживи.

Для своїх праць Шліман не мав ніяких вказівок, ніяких зразків, доводилося самому вимірювати, вичувати обережно, щоб не пошкодити бува захованих у землі цінностей старини. А на висліди його праці нетерпеливо ждав увесь світ.

«Троя відкрита!», «Троянські мури знову зринули з-під землі!», «Палата Пріяма знайдена!» — такі наголовки видніли над статтями тодішньої світової преси. Шліман сам писав кожного дня десятки звідомлень, репортажів, описів, заміток — зігнений над дерев'яним, збитим з дощок столиком, при світлі нафтового канделябра, і розсилав їх до різних газет.

В руїнах знайдено кам'яні знаряддя, посуд, прикрашений головою сови, веретена, які збереглися з-перед трьох з половиною тисяч років. Шліман повідомляв пресу про кожну дрібничку, листуючись при тому з добрим десятком учених і директорів музеїв у всьому світі.

А Троя все більш зринала з-під землі. На горбах і в глибині розритих ям роїлося від робітників. Розкрито дві великі брами. Поза другою з них Шліман знайшов дві, покладені одна на одній, будівлі. Горішня була почорніла, каміння потріскане — сліди жакливої колись пожежі. Серце в Шлімана забилося жвавіше: ось Гомерова Троя! Ось тут палата Пріяма, славні Скейські ворота, якими троянці виходили на бій з греками! Овіяні чорним димом і покриті згаром стояли ось мури, свідки тієї страшної ночі, коли греки вдерлися в місто, несучи з собою смерть і знищення! А що казали вчені? Що пісні Гомера, це фантастичні видумки? Адже перед його очима стоять могутні докази, що Троя насправду існувала...

Однак, що сталося з скарбом короля Пріяма, який з такою докладністю описав Гомер? Чи пограбовано його, а чи лежав він десь між цими руїнами, ховаючи в собі мит далеким днів?

Шліман неспокійно ходив по руїнах, приглядаючись до кожного камінчика, кожної заглибини в рудуватій землі.

ДІЯДЕМ ПРЕГАРНОЇ ГЕЛЕНИ

Був вчасний ранок. Прохолодний вітер віяв понад троянською рівниною, залітаючи в руїни. Шліман стояв на виступі муру, почервонілими від безсоння й гарячки очима оглядаючи сотні робітників, які надходили до праці. Опісля він знехотя штовхнув своєю паличкою в навислий шматок стіни. Мулярська заправа опала, відкриваючи якийсь отвір. З шумом посипався бронзово-жовтий попіл. Коли курява осілася, Шліман нахилився над отвором. Між двома мурами лежала втиснена велика мідяна амфора з пробитим боком. Соняшний промінь скочив на амфору й золотом загрив у її середині.

Шліман закрит плечима отвір, віддыхаючи важко із схвильовання Думки переганялися в його голові. Коли б тільки не прийшов отой вірменин! Все пропаде, турки відберуть так довго пошукуваний скарб...

— Софіє! — крикнув раптом Шліман. — Софіє!

Молода дружина прибігла, перелякана надзвичайним тоном голосу чоловіка.

— Що сталося, любий? — тривожно запиталася вона.

— Золото, скарб, — прошепотів Шліман, хвилюючись. — Ра-

ди Бога, швидше відправ усіх робітників і приходь сюди. Та пильнуй вірменина! Прожени робітників, приобіцяй їм платню за вільний день, що хочеш роби, тільки мерщій!

Софія відійшла. Шліман томився загадкою, що за скарб ховається в мідній амфорі.

Дружина Гайнріха дала знак робітникам припинити працю. З усіх боків почали збиратися робітники, здивовані перервою.

— Хлопці, — закликала Софія, — відпочинок!

Здивування ще більше зросло.

— Як? Відпочинок о сьомій годині ранку, коли вони ще й не розмахнулися добре?

Здалека надходив вірменин, вітрячи як лис у повітрі. Пані Софія гарячково шукала виходу, вичуваючи незручність положення.

— Хлопці, сьогодні день вільний від праці. Кожний з вас може гуляти, як йому заманеться... і дістане свою платню...

Вірменин був уже близько й на його обличчі з'явилося підозріння.

— Сьогодні день народин мого чоловіка, — голосно сказала Софія, знайшовши щасливу розв'язку, — тому він бажає, щоб і ви раділи... Отже, праці немає...

Товпа загомоніла віддоволено, вірменин залепетів якісь побажання, вклоняючись низько, і незабаром місце, де до сонця пнялися старі мури, було порожнє.

Пані Софія виждала ще хвилину, поки не успокоївся голосний стукіт її серця, опісля збігла до чоловіка.

Шліман якраз поширив ножем отвір в амфорі.

— Подай сюди твій шаль! — попросив він дружину й почав виймати з амфори захований скарб. Діадем, золоті чаші, наручні, ожерелля, перстені ясніли всіма барвами райдуги, тамуючи Шліманові й його дружині віддих. Справжній королівський скарб, досі ніде не бачений.

— Це скарб короля Пріяма, діадем Гелени, — сказав схвильовано Шліман, розкладаючи в бараку на столі свою знахідку. — Треба його заховати так, щоб турки не довідалися, бо відберуть.

Коли скарб був уже в безпечному місці в Атенах, Шліман подав до преси вичерпний звіт, що знайдено королівський клад. Тоді втрутилися в справу турки, вимагаючи від Шлімана видачі знахідки. Вони skonфіскували йому будинок в Атенах, опісля вичотили процес. На процесі Шліман запропонував туркам відшкодування сто тисяч франків у золоті й так поладнав справу. Тепер він став власником великого скарбу короля Пріяма. Шліман виставив його в своєму домі й тисячі людей, високих достойників, королів, учених, звичайних туристів прибували до Атен, щоб оглянути казкові багатства, які колись прикрашали тіло прегарної Гелени.

БОРОТЬБА ЗА МІКЕНИ

Ще заки Шліман відкрив скарб у Трої, він почав старатися у влади в Греції про дозвіл копати на королівському замку в Мікенах. Це таємниче місце було щільно пов'язане з історією Трої, бо ж провідником греків, які облягали город Пріяма, був Агамемнон, король Мікен. Після упадку Трої він повернувся до бать-

ківщини, де незабаром згинув, убитий своєю дружиною Клітаймнестрою і її полубовником Айгістом.

В мікенському замку мали, за переказами, знаходитися королівські гроби з незліченними скарбами. Про ці гробниці докладно писав ще в 170 р. після народження Христа Павзаній, доводячи, що в них поховані Агамемнон, його візник Евримедон, Айгіст, Клітаймнестра й бранка Агамемнона, Пріямова дочка Кассандра-пророчиця. Правда, тодішні вчені вважали опис Павзанія звичайною вигадкою, але Шліман відчував, що старинний письменник-подорожник писав правду, і вирішив поспробувати свого щастя.

Але в цьому намаганні стала йому на перешкоді зависть багатьох учених, дослідників старини. Було нестерпним, що якийсь чужинець, який, правда, говорив старогрецькою мовою, немов сам Гомер, раптом досяг того, чого не могли здобути найвизначніші знавці — віднайти Трою. Звичайний купець-мільйонер, який, може, навіть не читав їхніх творів, чого доброго розкриє їм під носом, таки на їхній землі, старі королівські гроби в Міkenax: забере всю славу. Грецькі вчені створили отже справжню змову й коли Шліман дістав відповідей від урядових чинників, він гірко засміявся:

— Мені обмежено право розкопів, — сказав він до своєї дружини. — Я можу копати тільки серед мурів замку. До того ж коло мене буде постійно наглядач Археологічного Товариства.

Дружина Шлімана взяла в руки листа з повідомленням, щоб докладніше прочитати його, коли дикий сміх чоловіка перелякав її.

— Ха-ха-ха, — сміявся дослідник, ходячи по кімнаті нервовими кроками. — Тепер я бачу ваш підступ, панове археологи. Ви думаете, що королівські гроби в Міkenax знаходяться поза мурами, тому ви ласкаво погодилися на мої праці в середині замку. Але Павзаній каже правду — гроби є там, де я копатиму, цебто серед мурів, які ще й досі бережуть вічного сну своїх королів. Так, Софіє, завтра їду в Мікени!

ЧЕРЕПКИ Й ЖОВТА ЗАВИСТЬ

В самотній гірській кітловині Мікен закипіло життя сотень робітників. Відкопані з скелистої землі велетенські мури просто жахали своєю могутньою будовою. Які ж велетні збудували їх і для якого потужного племені?

Ось серед викопалин показалися перші черепки розбитого посуду. Шліман замислився. Де він уже бачив такі форми, подібні візерунки? В яких музеях? Звідкіля вони походили? Чи з мікенських знахідок, чи занесені перед тисячами років в інші країни?

Шліман перериває на деякий час свої праці й їде до музеїв у Берліні, Римі, Парижі, щоб тільки впевнитися у своїх здогадах. А тим часом ненависть учених дослідників, головню з його батьківщини, Німеччини, зростає все більше, відмовляючи Шліманові всяких заслуг.

»Що, Шліман дослідник? Ніколи в світі! Це дилетант, фантаст, мрійник. А розкопки в Трої? Нічого не доводять. Він напевно не

знайшов руїн міста Пріама, а скарб — хто знає, чи сам не вклав потаємно в якусь розколіну муру, бо ж хто був при тому, як він його знайшов?»

Та великий дослідник махав байдуже рукою на всі поговори, навіть визначних тоді вчених.

— Завидують мені і мого майна, яке я здобув важкою працею, і тієї дрібки слави, яку я хотів принести в дарі батьківщині, — говорив він з докором до дружини.

Переконавшись, що музейні знахідки схожі на мікенські, Шліман упевнився, що відкрив джерело невідомої досі культури. Тому й повернувся до Мікен.

ТАЄМНИЦЯ КОРОЛІВСЬКОГО ГРОВУ

Праця була важкою, як ніколи досі. Кам'янистий ґрунт не піддавався, немов би в ньому ховалася сила тих надлюдей-циклопів, які здвинули мікенські мури, липнеше сонце сипало згори розжареними до білого стрілами. А найгірше дошкуляли втручання довіреного Археологічного Товариства, який завжди телеграфував до Атен, обвинувачуючи Шлімана в ламанні угоди. Врешті, прийшла від міністерства заборона дальших розшуків.

Шліман не скорився. Так довго посилав у міністерство телеграми, благаючи, то погрожуючи, поки не одержав дозволу продовжувати свою працю. Але через деякий час висланник Археологічного Товариства знову почав дошкуляти Шліманові. Цей розсердився і, не зважаючи на ніякі заборони й приписи, дав наказ копати далі. Тоді з'явилися державні урядовці. Присутній під час слідства війт Мікен, звичайний чабан, довго прислухувався спорів, врешті плюнув і пішов до своєї череди.

— Ох, і дурні всі вони разом, — завирукував він. — Один дурень витрачає гроші й гребеться немов півень у яловій землі, а інші дурні збороняють йому. Та хай собі гребе, коли платить людям і можна заробити!

Але щойно міністр освіти, культурна й освічена людина, до якого звернувся Шліман, поклав край усім заборонам. »Ніхто не сміє перешкоджати докторові Шліманові в його праці«, — наказав він.

Тим часом знайдено на околицях могутніх мікенських воріт старі чаші, сокири, наконечники до стріл і ножі з бронзи, півшляхетні каміння з різаними на них сценами з життя з-перед трьох з половиною тисяч років. Шліман хвилювався. А тепер до середини города! Як і в Трої, перед знахідкою скарбу оволодів ним таємний неспокій, штовхаючи в те місце, де ховалася вікова таємниця. Серед мозольної праці розчищено круглу замкову площу, замкнену перстеном кам'яних мурів.

— Обережно! — наказав робітникам Шліман. — Кожний зайвий удар кирки може знищити всі труди.

Робітники відкинули джагани й руками почали відгортати груз. З землі виринула тесана з каменя плита, далі нагробна колона... друга, третя, четверта... Чи ж під ними спочивали мікенські королі?

Робітники обережно взялися зважувати колони з їх місця. Га-

рячий піт заливав їм обличчя, камінь, врослий тисячоліттями в землю, не подавався...

Врешті, колона здригнулася. Ще одно збірне зусилля і вона лягла на бік. Перед Шліманом відкрилося підземелля, викладене кам'яними плитами. «Королівський гріб?» — подумав Шліман.

Один з робітників нахилився до грузу, який наповняв гробницю, і підняв якийсь блискучий предмет. Це був важкий, масивний перстень з золота. Шліман негайно відпустив з праці робітників. Військо замкнуло околицю розкопів і ніхто, крім Шлімана, його дружини й висланця Археологічного Товариства не смів ногою ступити там, де в кам'яних гробах спочивали володарі старинних Мікен.

Вночі величезні вогнища відстрашували ласих на добичу злодіїв. На грізних мурах Мікен тасмничо лягали криваві відблиски вогню, вдираючись через масивні ворота, немов загони духів тих, що тут колись жили збройною раттю повертаючись домів.

У ПОРОСІ ТИСЯЧОЛІТЬ

З гробів усунуто якнайобережніше весь груз і пані Софія тривожним кроком зійшла вниз, немов лякаючись порушити спокій давніх королів. Перед нею лежала якась темна маса, покрита пеленою вікового пилу. В світлі ліхтарні щось блиснуло й Софія Шліман стала на коліна.

Раптом вона зірвалася на ноги з криком жаху. На неї дивилося чиесь суворе, понуре обличчя, немов докоряючи за зухвалість. Софія шахенулася і знову нахилилася над темною масою. На обличчі похованого лежала золота маска. Ніжно, неначе б доторкаючись до ран, Софія Шліман стерла слій пилу. Під ним зясніли золоті нашийники й нараменники. Мечі з золотими рукояттями й бойові сокири з зеленого діориту лежали побіч зітлілого тіла, яке кожної хвилини могло розсипатися в порошок.

Хто це був? Король Агамемжон? Година за годиною працювала пані Шліман, обережно усуваючи порошок, поки не зняла маски, пояс і нараменники. Немов які святощі відніс їх Шліман до помешкання. Ще того самого вечора дізнався світ про те, що королівські гроби в Мікенах віднайдені. Панове з Археологічного Товариства позеленіли з заздрощів і гніву.

Наступного дня пані Шліман зійшла до другого гробу. Тут лежали три жінки, з яких одна мусіла бути королевою, бо золота корона й велика кількість дорогоцінних прикрас просто вкривали рештки тіла. Побіч лежав скипетр з гірського кришталю й золота. Чи була це Клітаймнестра, невірна дружина короля Агамемнона?

В чотирьох гробницях знайдено тлінні останки 12 чоловіків, 3 жінок і 2 дітей серед скарбів більших, ніж у Трої. Цілими тижнями Софія Шліман усувала пил, прибираючи тисячоліттями, відкриваючи тіла мікенських королів, їх дружин і дітей...

Коли знайдений скарб приміщено в Атенах, Шліман почав основніше цікавитися, до якої культури належать знайдені в Трої і в Мікенах речі. Правда, були вже відомі твори мешканців ста-

рого Єгипту, Вавилону й Асирії, але про мікенців не знав ніхто. Тепер не було вже ніякого сумніву, що він відкрив не лише золоті прадавніх королівських гробів, але й відкопав стару, досі невідому культуру. Невеликий, але могутній народ мікенців ніс свої вироби й свою культуру в Малу Азію й інші Середземноморські країни, доки з півночі не нагрянули якісь войовничі й могутніші народи, які знищили країну мікенців і їх культуру. Це сталося на багато тисяч років перед народженням Ісуса Христа...

ПРИВІТАННЯ

Схвалені Шостим Конгресом Спілки Української Молоді

1. Учасники 6-го Світового Конгресу Спілки Української Молоді клоняють голови перед Ієрархами обох українських Церков у поневоленій Україні і на еміграції та висловлюють відданість членів СУМ-у високим християнським ідеалам та пошану до їх сподвижників.

2. Учасники 6-го Конгресу СУМ-у вітають Хвальні Проводи та членів усіх тих українських організацій та установ, як теж окремих осіб, які надіслали свої привітання Конгресові або вішанували його особистою присутністю.

3. Наші найпалкіші вітання спрямовуємо до всього нашого народу на Батьківщині-Україні та розкиненого по місцях заслання і каторги, який бореться в умовах чужого московського поневолення за своє національне визволення і за здійснення нашої завітної ідеї — Української Самостійної Соборної Держави.

Особливо гаряче вітаємо тих наших братів і сестер, які, нехтуючи своїми особистими вигодами і жертвуючи кров'ю і життям, стоять у перших лавах нашого національно-визвольного фронту — у вкритих

невмірущою славою формаціях ОУН-УПА та підпільному визвольному центрі — УГВР — і бажаємо їм витримати на своїх стійках до переможного кінця.

4. Члени Спілки Української Молоді на чужині шлють дружній бойовий привіт українській молоді на Батьківщині і прирікають жити і працювати на чужині так, щоб допомогти наблизити день визволення і встановлення в Україні такого ладу, який гарантуватиме нашому народові, а особливо молоді, свободний і всебічний розвиток творчих сил і знань для добра Батьківщини.

ОКРЕМА РЕЗОЛЮЦІЯ

Учасники Шостого Світового Конгресу Спілки Української Молоді, який відбувся в днях 26-29 червня 1958 року в Торонті, Канада, висловлюють свою вдячність Урядові та населенню Канади за дозвіл відбутися цей Конгрес на вільній канадійській землі, як також Урядам і народам тих держав, на території яких свобідно розвивається праця Спілки Української Молоді, а визвольні змагання українського народу знаходять симпатії і підтримку.

Дмитро Бучинський

ВІН БУВ ЖИВИМ ПРИКЛАДОМ ДЛЯ МОЛОДІ

СВІТ ПЕРЕД ОБЛИЧЧЯМ СМЕРТИ ПАПИ ПІЯ ХІІ

Розказують, що дитину Євгена Пачеллі хрестив старенький і святий священик в. Якобачі. По довершенні акту св. Хрещення в церкві, старенький священик всів до того самого повозу, що вертався ним новоохрещений до хати. По дорозі, з-за дерев і палат показалася копула Собору св. Петра. «Станьте! Станьте! — закричав о. Якобачі. — Дайте мені дитину!» Хоч ніхто не розумів про що йде (в повозі були батьки й куми маленького Євгена Пачеллі), але дитину подали йому. В тому моменті, кажуть, дивний промінь світла відорвався від копули Собору й світляним зайчиком заграв над головами старця й новоохрещеного. Поглянувши ще раз на копулу, в. Якобачі мав сказати: «По 63 роках, перед цією дитиною впаде на коліна ціле людство!»

А сталося це в 1939 році. Ще з більшою ясністю бачимо це сьогодні, по дванадцяти роках понтифікату Папи Пія ХІІ.

Один з перших, що оцінив трагізм людства в годині смерті Папи Пія ХІІ був президент Айзенгауер. «Зі смертю Його

Святости — цілий світ зазнав великої втрати. Він посвятив своє життя на службу Божій і людей. Приєднуюся до жалоби людей доброї волі цілого світу. Папа Пія ХІІ був здеклярованим ворогом всякої тиранії. Його милосердна рука завжди була готова допомогти бідному, а спеціально нещасним жертвам війни. Без ніякого страху й без спеціальної протекційності — працював він для справедливого миру в світі. Папа завжди мав благородний вплив на хід світових справ і вмів він ці справи трактувати з незвичайним інтелектуальним підходом».

Державний секретар ЗДА, Джон Фостер Даллес, на руки Кардинала Тіссерана післав такі співчуття: «З глибоким смутком прийняв я вістку про смерть Його Святости Папи Пія ХІІ. Втрата цього великого духового провідника, що завжди був ув авангарді оборони християнської цивілізації — це безповоротна втрата для всіх народів світу. Його праця для миру й справедливості була дійсним надхненням, яке він, в цих тяжких і грізних

часах, переливав на ціле людство».

Президент Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй, пан Малік (Ліван), перед цілою Асамблеєю сказав так: «Смерть Папи — це найсумніша подія нашого часу, бо він був одним з найбільших пап і одним з найбільших мужів нашої епохи; він зробив для миру й помирнення народів стільки, як не зробив ніхто інший перед ним. З великим болом схилию свою голову перед смертю цього великого Провідника людства, Провідника католицької Церкви і Святого. Цілий світ глибоко відчує його втрату!»

Генеральний секретар ООН-ацій, Даг Гаммершелд, в депеші до Святої Столиці висловив таку думку: «Зі смертю Його Святости Папи Пія XII наша генералія втратила одного з найшляхетніших своїх синів і одного зі своїх найбільших провідників. Він був дійсним борцем за мир серед людей доброї волі; борець гарячої віри, палкого серця і глибокої мудрости, які промінювали з нього єдиним і винятковим способом. Я поділяю цей глибокий біль тих всіх, для кого він посвятив ціле своє життя».

Голова канадійського уряду, Дж. Діфенбейкер, сказав: «Я певний, що всі канадійці об'єднуються зі мною і з цілим світом в годині цієї тяжкої жалоби, щоб таким способом дати вислів болеві, який спричинила вістка про смерть Святого Отця. З ним зійшов з цього світу найбільший муж, якого любили народи. Його Святість — це один з найбільше вчених мужів, якого праця для миру, для якого він посвятив усі свої зусилля, завжди буде подивудісна».

Генеральний губернатор Канади, Вінсент Массей, опублікував наступну заяву, одержавши вістку про смерть Папи Пія XII: «Об'єднуюся в болю всіх канадійців, всіх віровизнань, в жалобних днях з причини смерті Папи Пія XII, якого життя було надхнене благородною метою боротьби за мир; він подивудісно служив нам прикладом посвяти, сповняючи, зі самопосвятою, свої обов'язки християнського провідника».

Віцепрезидент Південної Кореї, Джон М. Чанг, висловлюючи свої думки в днях жалоби, сказав: «Смерть Його Святости Папи Пія XII є величезною втратою не лиш для католиків, але також всіх людських істот. Святіший Отець присвятив ціле своє життя, працюючи для миру і для добра людства, не забуваючи ніколи про справедливість».

Прем'єр-міністр Великої Британії, що в годині смерті Папи Пія XII знаходився в Бонні, де мав важливі розмови з канцлером Аденауером, в інтерв'ю одержання сумної вістки сказав, між іншим, і таке: «Світ втратив людину, що відігравала першокласну роль в обороні духових вартостей і на шляху змагання — дати людству мир. Смерть Папи Пія XII для всіх нас дуже болюча, бо його шанували у світі всі: католики й некатолики».

Швейцарський уряд, висловлюючи свої співчуття Апостольській Столиці, підкреслив, що «світ втратив шляхетну людину, яка завжди житиме в людській пам'яті, як одна з найбільших шляхетних духовостей, що жертвенно боролася за постійний мир для добра зболеного людства».

Ще наведемо кілька думок французького лавреата Нобелівської нагороди, Франсуа Моряка, що на вістку про смерть Папи, заявив таке: «Ніхто не може заперечити, що продовж його понтифікату католицька Церква осягнула zenit престижу й цей престиж це виняткова заслуга її провідника. Кардинал Печеллі був вибраний Папою в одній з найтрагічніших годин в історії світу. Як Папа, в часі другої світової війни, бачив він, як світ роздирав себе, що було причиною його найбільшого болю. Обдарування володінням мов, універсальність його культури, а передусім його святість життя, вже сьогодні кажуть нам покласти Папу Пія XII між ті особистості, яких дуже мало є в історії Церкви і в історії світу».

Ці думки-цитати, вже сьогодні можна б продовжати до величини грубого тому. Можна сподіватись, що колись, хтось це зробить. Але й цих кілька думок, зібраних, в перших годинах по смерті Папи Пія XII, аж надто потверджують пророчі слова священика о. Якобачі: «Світ-людство впали на коліна перед обличчям смерті Папи Пія XII!» Просім Господа щоб він своєю смертю переміг смерть злоби, ненависти, несправедливості. Просім, щоб у світі запанували любов, мир і справедливість, пам'ятаючи: що в людини не можливе, то можливе в Бога.

Папу Пія XII ніщо й ніхто не могли відстрашити від боротьби за панування християнських чеснот у світі. Він не мовчав про наші всенародні кривди й криваві переслідування нашої Церкви й нас навіть тоді, коли про нас ніхто не пам'ятав. Справедливо мо-

жемо сказати, що Папа Пій XII промочував шлях для нашої правди у світі.

»Ми знаємо ваш добрий шляхетний український нарід, не забуваємо його ніколи в наших молитвах і передаємо йому Наше Апостольське Благословення — так цій його частині, що живе на чужині, але на волі, і тій його масі, що живе в Рідному Краю і в тюрмах у важкій неволі».

Це слова, які так часто, з різних нагод, постійно повторяв Великий Папа Пій XII і вже за них наш нарід збереже у своїй пам'яті це Велике й Святе Ім'я.

А. Патрус-Карпатський

РОЗДОРІЖЖЯ

Південь. Спек. Роздоріжжя.
Тихий вітер з далнин.
А праворуч — Запоріжжя,
А ліворуч — баштани.

Сиза хмарка ледь помітні
В полі затінки снує.
Ой, лани широкі — рідні,
Запоріжжя теж моє.

Кличуть демни за рікою,
Кличе далеч золота.
Поле піснею дзвінкою
Чемно просить у жита.

Є доріг багато в світі,
Кожна вабить і зове,
Тільки б руки працювати,
Тільки б серця бойове.

Сонце ксється гаряче,
День пливе за виднокрай.
Ти не стій, не стій, юначе,
Котру хочеш — вибирай.

П. Цвірка

Соловейко

(Оповідання)

По обіді в село увійшов невеликий большевицький загін. Село було зруйноване. По боках вулиці чорніли згарища, а в спорожнілих садах похмуро схилялися оголені жаром і полум'ям дерева.

Поряд з польовою кухнею сидів лейтенант. Запорошені обличчя вояків були зморені. Вояки ледь-ледь совгали ногами. Але загін, не зупиняючись, пройшов далі.

Коло сільської околиці — там, де шлях круто повертав до ліса, старшина подав команду зупинитися. Він зіскочив з воза й уважно розглядав у далековид місцевість. Загін, з тривогою вичікуючи, стежив за своїм командиром.

Раптом тишу літнього дня порушило тьохкання соловейка.

Чарівна мелодія розливалася все ширше та ширше. Вояки й сам лейтенант насторожилися. І раптом, цілком близько від себе, помітили хлопчика, який сидів коло рівчака. Без шапки, у зеленій курточці, він зливався з придорожним листям. Хлопець щось стругав, притискаючи до грудей шматок дерева.

— Гей ти, пацан! — покликав до себе хлопчика лейтенант.

Хлопчик поквалливо всунув у кишеню ніж, стріпав стружки, які обліпили куртку, й підійшов до старшини.

— А ну, покажи! — сказав большевик.

Хлопчик вийняв з рота невелику річ і, поглядаючи на старшину веселими блакитними очима, подав її лейтенантові. Це була березова сопілка.

— Добре зроблено, малий, добре, — покивав головою лейтенант. — Хто тебе навчив так свистіти? — спитав він.

— Я сам навчився... Ще й по-зозулячому вмію кувати!

І хлопчик закував зозулею. Потім він знову всунув у рот сопілку і засвистав.

— Ти один у селі? — розпитував лейтенант, підносячи до очей далековид.

— Як це — один? Тут і горобців багато, і ворон, і куріпок. А соловейко — я один!

— Ти, обідранче, — перебив йому старшина, — я тебе питаю: чи є тут люди?

— Е, людей тут з самісінького початку війни вже нема, — не бентежачися відповів хлопчик. — Як почалася стрілянина й село зайнялося, усі давай кричати: »Звірі, звірі йдуть! — і повтікали.

— А ти ж чому не втік?

— Хотів на звірів поглянути. Коли я в місті був, показували за п'ятдесят копійок коняку таку завбільшки, як теля.

— Придуркуватий, — сказав, звертаючися до вояків, лейтенант. — Ну, а шлях на Василівку знаєш?

— Як не знати, — впевнено відповів хлопчик. — Ми ще з дядьком Юхимом на млин рибу вудити ходили. Щуки там які — гусенят ковтають! Коли греблю прорвало...

— Добре, добре, веди. Вірно проведеш — дам тобі цю штучку, — і лейтенант показав йому запальничку. — Зведеш з дороги — голову тобі зверну разом з сопількою. Понял?

Загін вирушив. Попереду їхала польова кухня, а слідом за нею, поруч з лейтенантом, ішов хлопчик. Він то співав соловейком, то кував зозулю, розмахуючи руками, зачіпав придорожнє гілля, нахилився за шишками, підкидав їх ногами. Він був такий заклопотаний, що, здавалося, не цікавився ні загonom, ні старшиною.

Ліс усе густішав, покручена стежка виляся між молодими, але густими березами, бігла на пагорбки, вкриті присадкуватими смерічками.

— А, що у вас кажуть про повстанців? Водяться вони тут? — спитав лейтенант?

— Це гриби такі? Ні, не водяться! Є у нас тільки лисички, козарі, масляки, — відповів хлопчик.

Старшина плюнув лише й щось пробурмотів під носом. Вони пішли далі мовчки.

В лісі, склавши рушниці під деревом, лежало кілька чоловіків. У прогалині між тонкими стовбурами молодих дерев було видно вигин дороги. Часом вони переговорювалися й, обережно розсуваючи гілля, уважно вдивлялись у далечінь.

— Чусте? — сказав раптом один і, трохи підвівшись, повернув голову в той бік, звідкіля кризь неясний шепіт лісу ледве чутно було пташиний спів. — Соловейко!

— Може тобі здалося? — спитав інший, прислухався й нічого не почув. Все ж таки він витяг чотири гранати і поклав перед собою.

Тюхкання соловейка лунало все голосніше.

— А тепер чуєш? — спитав повстанець.

Він лежав нерухомо, наче застиг на одному місці, і почав повільно рахувати: один, два, три, чотири...

— Тридцять два »чубарики«... — рахував він, прислухаючися до пташиного співу. — Два кулемети, — додав він, почувши за солов'їним тюхканням кування зозулі.

— Треба перевірити, — беручи до рук автомат, сказав інший.

— Так от що, друзі, — швидко заговорив молодий сотенний, — Трохим і Степан пропустять їх наперед, а коли ми почнемо, ви піддасте їм ззаду жару. Але не забудьте про Соловейка, щоб йому чого лихого не трапилось...

За кілька хвилин за молодими деревами з'явився большевицький загін. Соловейко свистав так само з захопленням.

Большевики вийшли на лісову галявину. Раптом, ніби луна, на посвист хлопчика відповів інший посвист — з лісової хащі. Хлопчик, який ішов з краю, як сполохане зайча, майнув у глиб лісу. Залунали постріли. Лейтенант не встиг схопитись за пістоль, як упав на стежку... Один за одним падали вояки. Стогін, клекіт бою і вигуки сповнили ліс...

Повстанці знищили ворога.

Наступного дня на звичному місці коло рівчака сидів хлопчик років тринадцяти і щось стругав, час від часу оглядаючися на шлях, ніби когось вичікуючи. З його уст злітала переливчаста мелодія, яку не міг би відрізнити від справжнього солов'їного співу навіть найдосвідченіший птахолов.

ЗРОСТАЮТЬ ЛАВИ СУМ-у

Зразковим гуртком юнацтва СУМ-у може похвалитися Осередок СУМ-у в Ноттінгґамі, Англія. На фото: юнацтво СУМ-у із своїми виховниками.

АНТОЛОГІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

Це книга, на яку дійсно довго й з великою нетерпеливістю очікувала наша еміграція на всіх землях вільного світу, бо брак такої книги в нас давно відчувався. Правда, що були спроби таку книгу видати, але всі зусилля завжди розбивалися об тверді мури, які ми так часто й так, сказати б, неприродньо називаємо браком матеріальних засобів. Коли ми ці труднощі називаємо неприродніми, то тільки тому, що вони постають серед нас не зі самої природи труднощів, а тільки з нашої злої волі. Ми свідомі того, що нічого нам легко не приходить, що на кожному запрацьованому сотикові є не тільки наш труд, піт, а можна, без помилки, сказати навіть малесенька частинка нашого здоров'я і життя. І саме тому цей наш тяжко запрацьований гріш — повинен і мусить бути скапіталізований не тільки у матеріальних добрах, потрібних для вигоди нашого тіла, а якусь євангельсько-вдовину лепту зобов'язані ми перемінити в духове капіталовкладення.

Таким капіталовкладенням, безсумнівно, є наша видавнича праця на чужині. Дуже помилявся б той, хто твердив би, що книжка — це звичайне собі зарібкове діло видавця і друкаря. Вже хто як хто, але наш український видавець і друкар, ані один, в довгій історії нашого друкарства, на книжці нічого не заробив. Цілком навпаки, на нашому друкованому слові — книжка й часопис — наші друкарі й видавці, сказати просто: потрапили великі мастки, а сказати правдиво: пожертвували добровільно ці мастки тільки тому, що вони належно оцінювали це друковане слово в духовому житті народу. Прикладів такої великої жертвенної праці в історії нашої культури ми маємо багато. Їх можна почати від тих наших старих переписувачів книг, від наших трудолюбивих ченців, від князів, що скуповували книги й закладали спеціальні книгозбірні (Ярослав Мудрий), від тих українських патріотів, що фінансували видавництво наших книг Швайпольта Фіюля

в Кракові (1491), князя Кон-
стянтина Острозького, що ви-
дав величезні суми грошей на
видання Біблії (Острог 1581),
а кінчаючи на тих прикладних
видавцях і друкарях наших
днів, що тяжко працюють і всі
свої гроші жертвують на ви-
дання українських преси й
книжки.

Прикладів з нашого таки
життя — багато. Серед них
приклад Видавництва Спілки
Української Молоді у Великій
Британії. З жертвенної праці і
дрібних пенсів народилася по-
важна й репрезентативна кни-
га: АНТОЛОГІЯ УКРАЇНСЬ-
КОЇ ПОЕЗІЇ, зредагована проф.
д-ром Володимиром Держави-
ним. Книга появилася друком
в Лондоні в 1957 році, з дру-
карні Української Видавничої
спілки в Лондоні, 564 сторін
малої вісімки; добрий книж-
ковий папір, чіткий друк, про-
зорість сторінок — роблять
книгу дуже приманливою, на-
віть не дивлячись на факт, що
забагато залишилось недогля-
нених друкарських помилок з
останньої коректи. Книга в
мистецькій полотняній оправі,
що збільшує кошти її видання,
але рівночасно продовжує її
життя і зберігає перед перед-
часним знищенням.

Коли б можна мати деякі
претенсії до цієї книги, то у
всякому разі їх можна вису-
вати до упорядчика, навіть,
признаючи йому повну рацію,
що ніяка антологія не може
бути досконалою, коли її скла-
дає людина, що ніяка антоло-
гія не може бути повною, бо
це залежне від яким аспектом
складає її упорядчик, а від
яким аспектом хотів би мати
її читач. В «Антології україн-
ської поезії», упорядкованої
Проф. Д-ром В. Державиним,
виданої Спілкою Української
Молоді у Великій Британії, мо-

жемо мати слушні домагання
до упорядчика. Навіть не
збільшаючи об'єму книги, що
збільшило б кошти друку,
можна було представити ще бо-
дай два десятки наших поетів,
старшої і молодшої генерації,
які були безсумнівними пое-
тичними талантами, яких зга-
дуємо по історіях нашої літе-
ратури, які творили також в
тяжких і невідрадних життє-
вих обставинах і заслуговують
на те, щоб їх згадати бодай
одним-двома, навіть коротень-
кими поетичними творами без
шкоди для книги. Антологія
таким способом, в ніякому ра-
зі, не була б перемінилася на
якесь дивовижне цвинтарище.
На нашу думку, за таке спра-
ведливе потрактування були б
не гнівались на впорядчика
книги ні великі: Шевченко,
Франко, Леся Українка, а, на-
впаки, здається, що вони бу-
ли б раділі, пригорнувши до
себе «меншого брата»; молод-
ших повинен був сам впоряд-
чик «порозсаджувати» трішки
«тісніше» і справа була б роз-
в'язана.

Сталося інакше. Але навіть
це інакше, яке не задовільняє
кожного читача, вартості кни-
ги не знецінює, тим більше,
що це єдина цього роду книга,
на яку ми здобулися по дов-
гих тринадцяти роках нашого
скитальського життя.

Кожен, хто любить ніжне
поетичне слово, знайде багато
розкоші духової в книзі, бо
там зібрані цілі скарби, що
спроможні дати правдиву на-
солоду нашому тяжкому жит-
ті. Це незаступима книга (тим
більше, що ми сьогодні не ма-
ємо збірок поезій наших по-
етів. — Д. Б.) так для поваж-
ного літературознавця, як зви-
чайного читача, не говорячи
про прислугу, яку вона зро-
бить усім тим, що поглиблю-

ють своє знання самоосвітою, про прислугу, яку вона подасть всім гурткам, зокрема нашій молоді, яка продовжає висококультурну й традиційну працю у різnorodних самодіяльних мистецьких гуртках, у яких мистецько-поетичне слово грає першокласну роль.

Дивлячись на «Антологію української поезії» під цим кутом — треба бути щирим і сказати, що Проф. В. Державин зробив нам усім неоцінену прислугу. Книга варта нашої найбільшої уваги.

Ясне, що не можна мовчки пройти, не підкресливши заслуг СУМ-у у Великій Британії. Цим виданням СУМ дуже гарно вписав своє ім'я не лиш у видавничому русі на чужині, а записав його в історії нашої видавничої культури. Дехто думає, що в похвалах треба бути дуже обережним, щоб не перехвалити, дехто похвали зберігає аж на той момент, коли буде кидати останню

грудку землі на могилу. Наша думка інакша: людина, чи навіть гурток людей, що жертвенно працюють для загального добра — засадничо ніяк похвал не потребують, бо вони працюють, сповняючи свої тяжкі обов'язки вартівників поневоленої України. Але, і людина, і гурток однодумців потребують, не так похвал, як безсторонньої критичної думки, яка повинна бути для них далішим дороговказом. І саме тому стверджуємо: СУМ у Великій Британії, виданням цінної «Антології української поезії» — заслужив собі на повне признание і може бути зразком господарювання за працюваним грошем своїх членів.

З появою «Антології української поезії» — вітаємо сердечно Видавництво, а розкішну книгу поручаємо нашим уважним читачам, бо вона така гідна нашої уваги.

Дмитро Бучинський

ГОЛЛЯНДСЬКА ГРАВЮРА

За прикладом великих мистецьких критиків 18-го, зокрема 19-го сторіч, як Бодлер, Пен і Фромантен, ми звикли подивляти голляндсько-флямандське образотворче мистецтво. Причина цього в тому, що ці дві маленькі країни, величини кожна до 5-ти областей української території, потрапили в 17 сторіччі кількісно та якісно перевищити малярською продукцією всю решту світу.

Однак голляндська гравюра на правду ж гідна нашого подиву. Як і в інших країнах,

проходила вона всі фази в розвитку граверства: дереворити, олово і різець, офорти, літографії. До початку 15 ст. вирізували мистці на дошці картини й текст рівночасно. Від 1460-70 рр., з винаходом друкарства, гравюри оформлюються різцем. 16 ст. — апогей не тільки образотворчого, але й граверського мистецтва. Найбільше розцвітає техніка естамп в чорному кольорі, але постало тоді підосгатком і різнокольорових гравюр. Мистці вправлялись рівночасно в різ-

них техніках граверства. Велику славу здобули в середньовіччі дереворитні ікони й ілюстрації книжок.

В тих часах досягли вершка граверського мистецтва ілюстрації цих двох творів: 1. **Біблія вбогих**, названа так із-за свого призначення йти з духовною допомогою для всіх освічених прошарків суспільства, а не тільки для королів і князів, як це було з рідкісними анлюмінюрами середньовіччя. 2. **Дзеркало спасіння**: книга ця появилася друком за співробітничанням видатних граверів.

Швидко збільшується смак до гравюру і число аматорів постійно збільшується. Чимало видатних малярів доказали багатогранність свого талану теж умінням творити художнє зображення за допомогою гравірування на міді. Стільки голландців вславилось своїми гравюрами, що годі вчисляти прізвища їх усіх. Відзначу тільки кількох найвидатніших. 1. Люкас з Лейде, сучасник Альберта Дюрера. Люкас увійшов у історію як найславніший гравер 16-го ст. Помітно вдосконалив техніку наносити заглибний рисунок на дерево й метал. Його твори це цінні документи для історії 16-го сторіччя. Вже п'ятнадцятирічним юнаком проявив Люкас талант гравірувати. Широкий діапазон його творчости простягається від майстерних ілюстрацій книг — по окремі оригінальні мідорити. Він залишив чимало естампів в чорнобілих красках, на біблійні теми.

2. До перших своїх мідоритів взявся Рембрандт у віці

20-25 літ свого життя (1606-1669). Уродженець Лейде, як і Люкас, усією своєю діяльністю боровся за природність у мистецтві проти псевдокласичної пишности в композиції та італійської театральности в позах. 3. Якоб-Ізаак фан Руйсдал (1628-1682) і Ван ден Вельде. Офорти Руйсдала дуже ефектовні. В амстердамському музеї є славі картини: Водопад, Зима, Ліс та інші. Руйсдалеві пейзажі відображають вірно або погідність краєвиду, або, навпаки, картини бурі й яскравих контрастів світлотіней. Раз — це замір'яне, дрімуче свічадо води, замасне зеленню й квітками, під небозводом на половину затягненим пухнастим хмарами, то знову побережжя прямо кипить під ударами розбурханого моря.

Хоч перша датована естампа св. Христофера, з 1423 р. є німецького походження, то Голландію таки вважають загальною колыскою дереворитів.

Крім вище поданих варто подати хоча б назви тих голландських аквафортистів, що визначилися світлотінями: Гольціус, Мюллер, Микола де Бройн, два Вірикси, Брауер, Остаде, Ян Бот, Поттер, Берхем, Дюжарден.

Всяке процвітання мистецтва не триває вічно. Так уже кінець 17 ст. позначився занепадом у малярстві і граверстві. Від 1852 р. на ново вибивається Ян Кінг. З кінцем 19-го ст. відомі імена Вауера, Мітцена й Допорта. Поширюється літографне мистецтво. В першій половині 20-го ст. вибиваються Беркман (жертва 2-ої світової війни) та Фретуберг.

о. д-р Б. Курилас ЧНІ

НА VI. КОНГРЕСІ СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

(Репортаж)

Спілка Української Молоді, одна з найбільших українських молодечих організацій на чужині, пережила недавно важливу подію. В днях 26-29 червня 1958 р. в м. Торонто, Канада, працював Шостий з черги Світовий Конгрес СУМ-у. Конгрес розпочався в четвер, 26 червня, о 5-й год. в приміщенні будинку «Просвіти». Його відкрив д. В. Леник, один із заступників Голови ЦК СУМ-у, д-ра М. Філя, з уваги на неприсутність останнього з технічних причин. Нарадами керувала Президія у складі наступних осіб: проф. З. Саган (ЗДА) — Голова, мгр В. Микула (Британія), д-р М. Кушпета (Канада), д. М. Фурда (ЗДА), д. В. Кушмелин (Канада) — заступники Голови та мгр Є. Гановський і д. В. Дідюк — секретарі Президії.

Особисту участь в Конгресі взяли представники-делегати крайових організацій: Спілки Української Молоді ЗДА, Канади, Великобританії, Німеччини. Члени СУМ-у в Бельгії, Австралії, Франції, Венесуелі та Парагваї були заступлені

уповноваженими до цього делегатами з інших країн.

Разом на Конгресі було 27 делегатів із 33 мандатами, які репрезентували понад 5 тисяч старших і коло 4.500 юних членів Спілки Української Молоді, як це виходило із звіту Голови ЦК. Конгрес вшанували своєю присутністю численні гості, як теж члени СУМ-у з Канади і ЗДА, які не були формально делегатами.

Головна праця Конгресу СУМ відбулася в різних комісіях, які були вибрані в першому дні. Комісії підготовляли проекти змін статуту, правильника діяльності та виховної програми Юнацтва СУМ-у, бюджету, резолюцій та привітань, що все опісля було ще раз обговорено й затверджено з відповідними змінами чи додатками на пленарній сесії Конгресу. Всіх комісій було п'ять і в кожній з них мали право брати участь бажаючі того делегати.

Третій день нарад був призначений на звітування центральних органів СУМ-у. Детальні звіти із своєї праці

подали: Голова уступаючого Центрального Комітету д-р М. Філь (був прочитаний за нього), референт Юнацтва СУМ-у при ЦК д. В. Леник та керівник видавництва ЦК «Авангард» д. О. Калиник (не присутній на Конгресі). Після звіту Голови Центрального Товариського Суду СУМ-у інж. В. Левицького і Голови Центральної Контрольної Комісії д. І. Крушельницького, розгорнулася широка дискусія, участь в якій брали делегати на Конгрес і інші присутні. Після закінчення дискусії, в якій члени СУМ-у виявили турботи за добро своєї Співки, майже одноголосно (при одному, що стримався) прийнято внесок Контрольної Комісії про уділення абсолюторії всім членам центральних керівних органів Співки Української Молоді.

Святочна Сесія Конгресу

Після ранішнього Богослуження в неділю, 29 червня, в наміренні СУМ-у і взагалі української молоді, відбулася Святочна Сесія Конгресу, яку вшанували своєю присутністю високопоставленні і достойні представники українського та чужонаціонального світу. На запрошення представників СУМ-у на Святочну сесію Конгресу прибули: Митрополит української греко-католицької Церкви в Канаді, Владика Максим Германюк, в оточенні українського духовенства, Голова ГУ Ліги Визволення України д-р Р. Малащук, представник СФУЖО п-і Ірина Павликівська, проф. Є. Вертипорох від НТШ, інж. О. Тарнавський від Пласту, п. Я. Козловський від Об'єднання українських педагогів, п. М. Романюк від КУК у Торонті

та багато інших представників від українських організацій.

Присутніми на святочній сесії Конгресу СУМ-у були також представники українсько-канадського політичного і державного життя в особах дост. сенатора В. Вала з дружиною, дост. міністра провінційного уряду Онтарію Івана Яремка, члена федерального парламенту д-ра Івана Кучерепи з дружиною, а також заступника федерального міністра праці — нашого земляка дост. М. Старчевського, — Артура Малоні, який мав доручення від канадського прем'єр-міністра дост. Дж. Діфенбекера передати учасникам Конгресу його привітання.

Крім усних привітань, які Конгресові передали вище названі і з технічних причин не названі тут шановні гості, на адресу Президії Конгресу надішло багато листових привітань. Згадаємо тут тільки приїтання від Митрополита УАПЦ, Експ. Ніканора, Проводу ЗЧ ОУН, провідника урядової опозиції в Канаді п. Лестера Пірсона та багатьох інших українських і чужих організацій.

Між Конгресом СУМ-у і Конгресом українських католиків у Канаді, що відбувався в той самий час у Торонті, відбувся обмін делегаціями. Делегацію СУМ-у очолював д-р М. Кушпета, а представником Конгресу українських католиків на Конгресі СУМ-у був ред. М. Поронюк.

Вибір керівних органів

Після Святочної сесії Конгресу продовжувало ділові наради і переведно вибір нових керівних органів Співки Української Молоді. В склад Центральної Управи СУМ-у (раніше — Центральний Комітет) вибрано таких друзів:

Мір Омелян Коваль — Голова Центральної Управи, д. І. Крушельницький — 1-ий заст. Голови і керівник внутрішньої діяльності, мір В. Микула — 2-ий заст. Голови і кер. зовнішньої діяльності, мір Б. Стебельський — 3-ій заст. Голови і керівник Юнацтва СУМ-у, проф. З. Саган — Голова Виховної Ради СУМ-у, мір Є. Гановський — секретар і скарбник ЦУ, д. Я. Деремenda — член.

Центральну Контрольну Комісію СУМ-у вибрано в такому

складі: д. В. Леник — Голова, дд. інж. В. Олесків, Т. Кіс — члени; дд. М. Когут та І. Левицький — заступники членів.

Центральний Товариський Суд СУМ-у складається тепер з таких осіб: д-р М. Філь — Голова, д-р М. Гута, д. В. Шарван — члени; дд. М. Яремко і Г. Цебрій — заступники.

З уваги на постійне перебування Голови Центральної Управи СУМ-у в Бельгії туди перенесено осідок центрального керівного органу СУМ-у.

Сотні, ба тисячі таких гарних українських дітей, як ці на нашій знімці, хочуть і повинні пізнати правду України. Вони потребують допомоги своїх старших друзів із СУМ-у. І ми їм мусимо допомогти. На фото. Члени юнацтва СУМ-у з міст Брадфорду і Галіфаксу.

З погляду потреб Батьківщини

Шостий Конгрес Співки Української Молоді вирішив багато важливих справ, які за торкують не тільки членів СУМ, а й всю українську молодь і

наше загальноукраїнське життя на чужині. Всі проблеми СУМ-у Конгрес вирішував під кутом потреб нашої поневоленої Батьківщини. Багато цінних думок під розвагу членів СУМ-у поставив у своїй програмовій доповіді проф. З. Са-

ган в другому дні Конгресу, а опісля Ексц. Митрополит Максим у своєму зверненні на святочній сесії.

Конгрес схвалив представлені відповідною комісією постанови, що відносяться до найголовніших ділянок праці СУМ. Обов'язок кожного члена СУМ — познайомитися з цими постановами і виконувати їх сумлінно та у згоді із своїм без-

посередніми керівними органами. Від активної праці в СУМ кожного члена і від якості нашої праці залежатиме те, наскільки ми підготуємо себе та підрастаюче українське покоління для служби нашій Батьківщині.

А вона очікує від своєї молоді дуже багато і ми не сміємо завести її в сподіваннях!

І. К-ий

ТВОРИМО ВЛАСНУ ГОСПОДАРСЬКУ БАЗУ!

Забезпечімо виховання Української Молоді!

До ВШ Друзів і Прихильників СУМ-у!

Виходячи зі завдань, які стоять перед Центральною і Красними Управами СУМ-у в ділянці виховання української молоді на чужині, ми прийшли до висновку, що наші найкращі заходи і зусилля найактивнішої і найідейнішої частини сумівської молоді не будуть успішні, якщо українське суспільство не спроможеться забезпечити постійної фінансової бази для ведення тієї праці. Дотеперішні наші засоби зовсім невиспачальні.

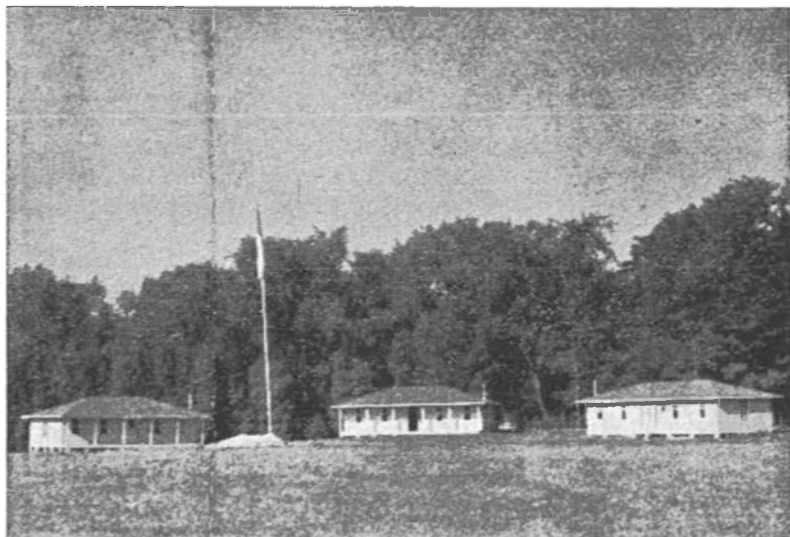
Нам потрібні:

- **СИЛЬНІ ПЕДАГОГІЧНО-ВИХОВНІ ЦЕНТРИ,**
- **ФАХОВА І ВИХОВНА ЛІТЕРАТУРА,**
- **ВИШКОЛИ ВИХОВНОГО ПЕРСОНАЛУ,**
- **ДОБРЕ ВЛАШТОВАНІ ДОМІВКИ,**
- **ДИТЯЧІ ВАКАЦІЙНІ ОСЕЛІ І Т. П.**

ДІЕМО В ІНТЕРЕСІ БАТЬКІВ І ВСЬОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА. Тому розраховуємо на підтримку нашого суспільства, якому дорога доля української молоді. Як кожний добрий батько дбає про забезпечення щасливого майбутнього для своїх дітей, так суспільство в цілому бачить в молоді свою майбутність. Для того, щоб збирати — треба наперед посіяти. **Щоб могли виконати наше завдання супроти молоді, ми мусимо зробити велике зусилля, гідне мілйонові і національно-свідомі української еміграції.** Це наше зусилля мусить бути спрямоване від початку на побудову самих основ, на яких відтак проходить виховна праця.

ЗА ТАКУ ОСНОВУ МИ ВВАЖАЄМО НАЛЕЖНО РОЗБУДОВАНІЙ ГОСПОДАРСЬКИЙ СЕКТОР З ВЛАСНИМИ ДОХОДОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ.

Дохід з тих підприємств, ведених ідейними фахівцями, дасть солідну і постійну базу для фінансування виховної праці. Практика нашого громадського життя виказує, що самі членські вкладки і добровільні датки не в силі забезпечити постійно зростаючих потреб і тому те громадське (культурно-наукове, соціально-харитативне і научно-виховне) життя замість скріплюватися — слабне. Нам не вільно однак допустити до занедбання виховних завдань стосовно української молоді! Занедбати це завдання, значить перекреслити наші ідеї, наші національні стремління і запропастити українську справу у вільному світі на майбутнє.

На фото. Вигляд на частину табору СУМ-у «Веселка» біля Торонта в Канді. Таких таборів СУМ-у потрібно в кожній країні. Їх нам може забезпечити наша власна господарська розбудова.

Розбудова і ріст наших власних підприємств створить не тільки фінансову базу для ведення виховної праці молоді-чих організацій, але скріплюватиме також наші загально-національні позиції у вільному світі, а нашої доростаючій молоді створить варстати праці і дасть почуття сили та національної відпорности.

Як зреалізувати це важливе завдання?

Відповідь на це питання знайдемо в державних народів. Вона зводиться завжди до одного: почуття відповідальности за майбутнє молоді і господарська ощадність. Коли уряди

закликають своїх громадян щадити і творять на це відповідні каси, банки, випускають соціальні акції (Німеччина), або заохочують купувати акції підприємств, де працюється, додаючи за певний час певне число акцій за-дармо, як розподіл зиску даного підприємства (США), то для еміграційного суспільства **ощадність**, сполучена з господарськими інвестиціями, повинна бути суворим наказом часу.

Тому ми звертаємось до Вас сьогодні з закликом включитись в акцію **ощадности** для творення і розбудови українських підприємств. Малими, але численними акціями створімо **Фонд Господарської Розбудови (ФГР)**, який допоможе розв'язати найпекучіші питання нашого часу — фінансування виховної праці із нашою молоддю.

Форма **ощадности**, яку ми Вам пропонуємо с **вища від усіх інших форм** тим, що вона дозволяє творити господарські цінності, залишаючи завжди можливим повернення вкладеної суми, якщо Ви її конечно потребуватимете. Тому не вагайтеся, а приступайте зразу до будівничих нашого господарського життя, щоб забезпечити належне виховання нашої молоді і майбутність нашого суспільства та національної справи!

Розпродаж наших «акцій» буде повторюватись що певний час і служитиме поступовому розвитку нашого господарського сектора. **Чим більш акцій буде куплено, тим скоріше і тим успішніше реалізуватимемо наші завдання.**

Дотеперішня практика, напр., Кооперативи «Дніпро» в Бельгії та інших подібних підприємств вказують на великі можливості в тому напрямі.

Хай не буде, **отже, ні одного свідомого українця, який не схотів би приєднатись до нашого психину!**

Купуйте акції **ФГР СУМ-у** та ставайте співбудівничими господарського життя і добродіями української молоді!

**Центральна Управа
Спілки Української Молоді**

**ЖЕРТВУЙТЕ
на пресовий фонд
журналу
» А В А Н Г А Р Д «**

Степан Вусатий

П Р А Ц Ю Є М О

Хоч наше товариство ще навіть дуже молоденьке, бо щойно десять літ йому минуло, як ми його заснували, проте праця у нас кипить.

Починається праця наша щонеділі і щосвята, пополудні. Зараз таки після обіду сходимося там, де всі трамваї сходяться. Бо тут, знаєте, найкраще: і своїх найчастіше зустрінеш, і на чужих надивишся, і чужі теж на нас надивляться...

От зустрілися ми вдвох:

— Слава!

— Слава!

— Ви куди?

— На сходини.

— А Ви куди?

— І я на сходини.

— Отож підемо разом...

— Знаєте що, — каже мій супутник до мене, — ви тут хвилинку почекайте, а я піду лише погляну до автомату, чи нема там моєї французенки.

І пішов. А я чекаю. Чекаю одну й другу хвилину, чекаю десять й двадцять хвилину. Чекаю вже пів години, годину, а той не вертається.

Та Бог із ним! Хай собі любується своєю французенкою!

Ось, знову йдуть наші. Цілий гурт.

— Слава!

— Слава!

— Ви куди?

— На сходини.

— Ходім, — кажу, — поспішаймо, бо це вже три на четверту, а в чотири години починаються сходини.

— Знаєте, панове, — хтось із гурту каже, — на сходини маємо ще цілої чверть години часу. Отже, я пропоную заглянути ще на головну станцію. Там крутяться чудові чорнязі бельгійки.

І пішли всі на головну станцію. Крутилися там пів години і чорнявих бельгійок не знайшли, коли нове лихо: коло головної пошти зустріли цілу групу біловолосих норвежок.

Розуміється — лишилися з ними.

А тим часом у дорогій домівці товариства сидить і чекає голова, половина управи (друга половина спізнилася) і ще кілька членів. Голова поклав перед собою годинник, випив десять гальб пива з пересердя

за неточність своїх членів і постійно зиркає на двері з великою надією та малою вірою: а, може, ще такі посходяться?

Он, прийшов уже з півторагодинним спізненням друг Грицько, що має сьогодні вголосити доповідь на тему: «Будьмо точні!» Голова вже хотів починати сходи, коли тих кілька точніших членів, що сиділи в залі, підійшли до нього й кажуть:

— Пане голово, коли нема нікого, то й ми підемо.

І пішли.

Пішли одними дверима, а другими увійшла інша група членів.

Тепер уже голова не чекав. Сховав годинник, замовив одинадцять пива, відкрив сходи й передав слово другові Грицькові.

Ще Грицько не встиг прочитати вступу до своєї доповіді, як один із новоприбулих членів зголосив наглу справу:

— Друже голово! Прошу мене звільнити, бо я купив квиток до театру.

За ним голоситься другий:

— І мене, бо я купив до кіна.

Далі третій:

— І мене теж, бо я купив до цирку.

Розуміється, голова звільнив їх. Не можна ж марнувати квитків.

Коли ж ті повиходили, голова перервав Грицькову доповідь і заявив:

— Тому, що сьогодні зійшлося дуже мало членів, і деякі мусіли вийти із незалежних від них причин, — сьогоднішні сходи закриваю, а доповідь відкладаю на наступну неділю.

Отже працюємо! Товариство живе...

(Взято із збірки «Еміграція в поході» вид. Ю. Середяка, Буенос-Айрес.)

Богдан Бора

* * *

Нас ворог косить вже віками.
Коса не щербиться, міцна.
Перетопім серця на камінь,
А може зломиться вона.

За нами кров, як цвіт шипшини
І кожна п'ядь джерелом б'є.
Зберім її в русло єдине,
А може ворога залле.

Спереду поле неозоре,
Розхльобаний позаду піт.
Зберім його в єдине море:
Не то тюрму — розрушим світ.

За нами гори — не могили
Розкидані по всіх степах.
Припад'ємо. Черпаймо з них сили —
Великі будемо в віках.

Досягнення легкоатлетів на Україні

Не так давно в столиці України відбулася Спартакіада легкоатлетів. До Києва прибуло 416 змагунок і змагунів, щоби продемонструвати свою фізкультурну зрілість. Для орієнтації порівнюємо цього-

річні висліди, з офіційними рекордами України, верифікованими за станом з 1-го січня 1958 року.

Спартакіада легкоатлетів дала такі технічні висліди:

ЧОЛОВІКИ

біги

200 м. — О. Левандо, Київ — 22,3 сек.; М. Стасюк, Волинь — 22,3 сек.; В. Сальський, Львів — 22,4 сек.

Рекорд України — 20,9 сек. — Л. Бартенев, Київ, 1957 р.

400 м. — Б. Фадєєв, Київ — 49,5 сек.; С. Панченко, Сталіно — 50,0 сек.; В. Щетина, Харків — 50,4 сек.

Рекорд України — 48,1 сек. — Л. Бартенев, Київ, 1956 р.

800 м. — В. Басенко, Харків — 1:54,8 хв.; О. Остафійчук, Вінниця — 1:55,5 хв.; В. Ткаченко, Запоріжжя — 1:56,6 хв.

Рекорд України — 1:49,7 хв. — О. Іванов, Одеса, 1956 р.

500 м. — О. Ануфрієв, Чернігів — 14:39,4 хв.; В. Депутатов, Харків — 15:00,8 хв.; Л. Литвин, Київ — 15:17,0 хв. Рекорд України — 14:03,4 хв. — І. Чернявський, Черкаси, 1955 р.

10000 м. — О. Ануфрієв, Чернігів — 30:48,0 хв.; В. Депутатов, Харків —

31:49,6 хв.; П. Сороковий, Сталіно — 32:01,0 хв.

Рекорд України — 29:10,6 хв. — О. Ануфрієв, Київ, 1955 р.

бар'єри — штафети

110 м. з/б — М. Стороженко, Львів — 15,2 сек., зареєстровано рекорд України юнаків (!); В. Олефір, Дніпропетровськ — 15,4 сек.; А. Калюта, Одеса — 15,7 сек.

Рекорд України — 14,1 сек. — Е. Буланчик, Київ, 1952 р.

400 м. з/б — С. Панченко, Сталіно — 55,5 сек.; В. Короленко, Сталіно — 55,8 сек.; Ю. Дубовський, Дніпропетровськ — 56,1 сек.

Рекорд України — 52,0 сек. — С. Кришталь, Вінниця, 1956 р.

3000 м. з/п — Е. Кулик, Крим — 9:28,6 хв.; А. Свищенко, Київ — 9:28,6 хв.; Л. Литвин, Київ 9:35,2 хв.

Рекорд України — 8:49,4 хв. — Ф. Марулін, Дніпропетровськ, 1956 р.

4×100 м. шт. — Київ (Усатий, Левандо, Царинний, Неманіхін) — 42,4 сек.;

Львів — 42,6 сек.;
Харків — 43,3 сек.
Рекорд України —
41,0 сек. — Збірна
України (Шевченко,
Ліпман, Бондаренко,
Бартенєв), 1956 р.

4×400 м. шт — Харків, 3:19,9 хв.;
Київ, 3:20,1 хв.; Ста-
ліно, 3:24,6 хв. Вислі-
ди слабі.
Рекорд України —
3:14,4 хв. — Збірна
України (Карп'юк,
Іванов, Криштальн,
Мацулевич), 1956 р.

х о д ь б а

20 км. — І. Ярмиш. Кірово-
град — 1:36:50,6 год.;
В. Ликов, Харків —
1:42:09,0 год.; А. До-
ценко, Київ — 1 год.
44 хв. 0,1 сек.
Рекорд України —
1:28:28,4 год. — В.
Гук, Черкаси, 1957 р.

С к о к и

у висоту — 16 літній Володимир
Брумель, Луганськ —
1,90 м. — подолав
норматив 3 рази. Ін-
ші змагались нижче
нормативу.
Рекорд України —
2,15 м. (!) — В. Сит-
кін, Київ, 1957 р.

у довжину — М. Маслюк, Київ
7,33 м.; Л. Тригуб,
— 7,10 м.; Ю. Пасєч-
ников, Крим — 6,97 м.
Рекорд України —
7,77 м. — І. Тер-Ова-
нісян, Львів, 1957 р.
Рівночасно рекорд
СССР.

трискок — В. Герасимов, Дніпро-
петровськ — 15,04 м.;
А. Лазаренко, Дніпро-
петровськ — 14,78 м.;
Г. Москаленко, Київ
14,69 м.

Рекорд України —
16,01 м. — Д. Єфре-
мов, Київ, 1957 р.

з жердкою — В. Каталупів, Ки-
їв — 4,20 м.; Ю. При-
маків, Львів — 4,10 м.;
В. Шульга, Харків —
4,10 м.; М. Костенко,
4,10 м.; В. Колесни-
ков, Дніпропетровськ
— 3,90 м.

Рекорд України —
4,52 м. — В. Черно-
бай, Львів, 1957 р.
Рівночасно рекорд
СССР.

М е т а н н я

диск — І. Сахарний, Київ —
49,37 м.; К. Валежко,
Київ — 48,39 м.; В.
Коваленко, Київ —
46,38 м.

Рекорд України —
54,14 м. — В. Компа-
нієць, Київ, 1957 р.

спис — Г. Малишев, Луга-
нськ — 64,53 м.; А.
Фурман, Одеса —
63,17 м.; М. Бєлих,
Київ — 62,58 м.

Рекорд України —
83,34 м. (!) — В. Ци-
буленко, Київ, 1957 р.

молот — Б. Лисицин, Київ —
54,69 м.; А. Скален-
ко, Луганськ. — 54,53
м.; В. Чумаков, Крим
54,32 м.

Рекорд України —
63,57 м. (!) — Д. Єго-
ров, Київ, 1956 р.

10-ти змаг — А. Ковальов, Ль-
вів — 5808 точок; В.
Коліуш, Дніпропетров-
ськ — 5594 точок; С.
Осипчук, Львів —
5521 точ.
Рекорд України —
7391 точок — Ю. Ку-
тенко, Львів, 1956 р.

ЖІНКИ

біги — бар'єри — штафети

біг 100 м. — Н. Сухонос, Крим — 12,2 сек.; С. Онищенко, Київ — 12,4 сек.; К. Жукова, Київ — 12,4 сек.

Рекорд України — 11,5 сек. — В. Крепкіна, Київ, 1957 р.

біг 200 м. — Н. Сухонос, Крим — 26,3 сек.; С. Брагунець, Харків — 24,4 сек.; В. Хаймович, Київ — 26,5 сек.

Рекорд України — 24,3 сек. — В. Крепкіна, Київ, 1954 р.

біг 400 м. — Г. Семененко, Макиївка — 56,9 сек.; П. Довженко, Дніпропетровськ — 57,4 сек.; А. Вейді, Тернопіль — 57,9 сек.; М. Горбань, Львів — 59,0 сек.; Л. Лисенко, Дніпропетровськ, заняла сенсаційно, тільки 5-те місце (!) часом 1:00,3 хв.

Рекорд України — 54,9 сек. — П. Солтонова, Одеса, 1955 р.

біг 80 м. з/б — Л. Коротка, Харків — 12,0 сек.; Т. Нос, Дніпропетровськ — 12,0 сек.; Л. Завгородня, Запоріжжя — 12,1 сек. Українка, що мешкає в Ленінграді — А. Лазарієва — бігла поза конкурсом з найкращим часом — 11,6 сек. (!).

Рекорд України — 10,9 сек. — Л. Макошина, Київ, 1957 р.

4×100 м. штаф. — Харків (Жукова, Коротка, Пет-

рова, Брагунець) — 49,1 сек.; Львів — 49,3 сек.; Крим — 49,8 сек.

Рекорд України — 46,8 сек. — Збірна Києва (Крепкіна, Безручко, Бурдуленко, Сегень), 1956 р.

скски — метання

у висоту — Т. Сіроштан, Стрий — 1,60 м.; В. Танцюра, Київ — 1,55 м.; О. Строк, Львів — 1,50 м.

Рекорд України — 1,65 м. — О. Кудряцева, Хмельницький, 1956 р.

спис — А. Невмивана, Луганськ — 43,57 м.; А. Красноцветова, Київ — 41,91 м.; С. Чеснович, Крим — 40,17 м. Рекорд України — 55,48 м. (!) — Н. Коняєва, Київ, 1954 р. Рівночасно рекорд світу і СССР. Побитий на весні ц. р. Д. Затопекова, ЧСР.

ядро — Ж. Таран, Кіровоград 13,11 м.; Ф. Антонова, Львів — 13,04 м.; В. Танцюра, Київ — 12,56 м.

Рекорд України — 16,13 м. — М. Кузнецова, Київ, 1957 р.

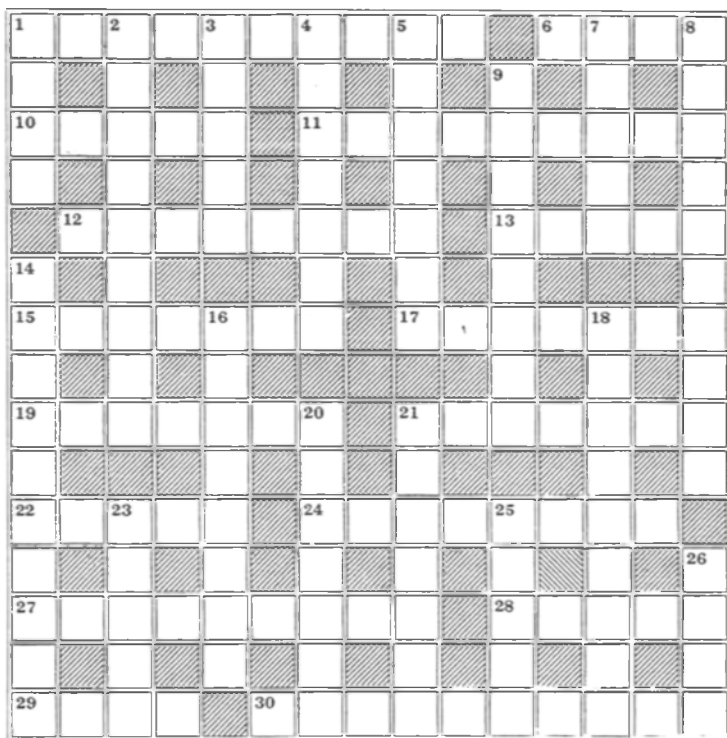
п'ятизмаг

— В. Танцюра, Київ — 4227 точок; О. Строк, Львів — 4117 точок; Т. Нос, Дніпропетровськ — 4097 точок. Рекорд України — 4548 точок — С. Бурдуленко, Київ, 1956 р.

Зіставив Богдан Прудиус

ХРЕСТИКІВКА Ч. 1.

Редарус В. М-ла

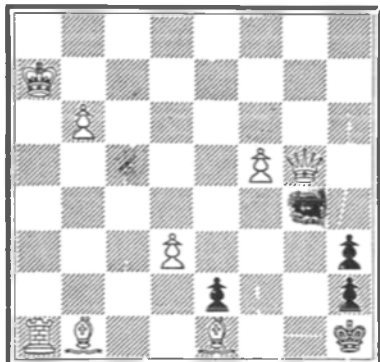

ВПОПЕРЕК: 1. Державний лад. 6. Ім'я славного українського поета народженого на Буковині. 10. Наддунайська провінція давньої Угорщини. 11. Продавець старих книжок (в род. відм.). 12. Для цієї людини майбутнє не страшне. 13. Інакше «стадії». 15. Ім'я балакучої баби з оповідання І. Нечуя-Левицького. 16. Адміністративна округа. 19. Збірна назва стану озброєних людей. 21. Мешкальні приміщення. 22. Птах, що робить галас, не співаючи. 24. Предмет навчального обговорення. 27. Вдача, протилежна до вдачі ягнати (прикметник жіноч. р.). 28. Інакше «гальопом». 29. Морський символ надії. 30. Інакше «маятникові» рухи (прикмети).

ВНИЗ: 1. Період часу. 2. Неподільне панування однієї фірми в ділянці продукції або збуту. 3. Посудини для кип'ятіння рідин. 4. Дослід складу цілоти. 5. Інакше «суттєво». 7. Весільна функція. 8. Згідний із нормами. 9. Чим чешуть коня? (Орудн. відм.). 14. Літературна форма. 16. Інакше «мешканка». 18. Нестійкість. 20. Канадійська провінція. 21. Жартівливо «товариші». 23. Протилежні до холодних. 25. Носилка. 26. Заколисуюче слово.

Ш А Х И

Чорні (4 фігури)

Білі (8 фігур)

ЗАДАЧА Ч. 1.

Білі починають і дають мат у трьох ходах.

Увага, читачі!

Ми будемо раді одержувати нові і цікаві матеріали для нашого кутика розваг. Тому присилайте їх на адресу редакції.

Вже є в продажі

**книжка, яку Ви
повинні мати**

В гарній оправі
Стор. 560

Впорядкував

Проф. д-р В. ДЕРЖАВИН

Обгортка: Ростислав Глукко

Ціна: у В. Британії — 18/6
в європейських країнах — £1.
в Австралії — 21/-
в країнах Америки — \$3.50

ВИДАННЯ СУМ-у

49 Linden Gardens, London, W.2.
Great Britain.

*Антологія
Української
Поезії*

Виповніть, виріжте і вишліть до представника «Авангарду»
у Вашій країні (адреси на 2 стор. обкладинки)

До Адміністрації «Авангарду»

Цим повідомляю, що я переслав
(дата)

суму на передплату «Авангарду» на адресу:

.....
(адреса, кому вислано гроші)

Мене повідомлено, що моя передплата важна до
(дата)

До цього часу я одержав прим. «Авангарду».

Прошу надсилати мені журнал і інші видання СУМ-у на
прізвище і адресу:

Дата

УВАГА!

**Чи Ви придбали собі
ФОТО-АЛЬБОМ**

»СУМ НА ЧУЖИНІ«

Замовляйте в канцеляріях Крайових Управ
СУМ-у! (Адреси на 2-ій сторінці обгортки).

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

Майже від 1946 року до тепер я відповідав за журнал «Авангард». Цей СУМ-івський журнал багато прислужився для розбудови СУМ-у і творчої виховної праці як старших членів, так і юнацтва. В останніх трьох роках мого редагування журналу були дуже важкі умови для мене в Німеччині, але все ж при допомозі активу СУМ у журнал виходив до кінця 1957 року...

Я 15 вересня покидаю Німеччину і відпливаю з дружиною до Нью Йорку на постійне життя. Отже журнал буде далі виходити в Європі і я буду старатись тримати з Вами контакт. Дай Боже Вам сил і успіхів на пості редактора «Авангарду». Намагайтеся, щоб журнал далі виходив планоно і щоб змістом він був на високому рівні для виховання нашої СУМ-івської молоді. Прощаючись з Вами, цим шляхом прощаюся з моїми друзями, з дорогими мені сумівцями і сумівками та з нашим милим доростом СУМ-у. Організований М. Павлушковим СУМ в Україні і відновлений СУМ нами на чужині буде вічний, як вічна є Україна. Бажаю Вам, щоб Ви через журнал «Авангард» знаходили спільну мову з усіма іншими несумівськими молодечими організаціями для співпраці на чужині для підготування національних кадрів для боротьби проти московських імперіялістів різних мастей і кольорів. Час розплати з московським окупантом настане і наша молодь прислужиться для визволення України!

Честь України — готов боронити!
З Богом за Україну!

Ваш Олексз Калиник-Самійленко

Мюнхен, 10 вересня 1958 р.

ПРОСЬБА ДО УКРАЇНСЬКИХ ВИДАВНИЦТВ

Просимо всі українські видавництва надсилати на адресу редакції «Авангарду» свої друковані видання в порядку обміну.

Особливе прохання про це скеровуємо до видавництв літератури для дітей і молоді, бо ми бажаємо робити огляд такої літератури на сторінках «Авангарду» і рекомендувати її нашим читачам.

Приймаємо оферти в справі оголошень на сторінках «Авангарду» від українських видавництв та книгарень.

Цінник оголошень: 1 стор. = 6 інчів — £3.

Помічені друкарські помилки

На стор. 2-й 25-ий рядок знизу має бути усунений. Закінчення того речення повинно бути «і публіцистичної праці». На стор. 7-й в наголовку статті повинно бути «До ідейно-програмових...» і т.д.

З друкарні «Української Видавничої Спілки» в Лондоні

Printed in Great Britain by »Ukrainian Publishers Ltd.«,
237, Liverpool Road, London, N.1. Tel.: NORTH 1828.